

มรดกที่ขอฝากไว้

พุทธมร ชินวัตร

ศีลธรรมไม่กลับมา
ศีลธรรมไม่กลับมา
ศีลธรรมไม่กลับมา

โลกาจะวินาศ
โลกาจะวินาศ
โลกาจะวินาศ

ถ้าศีลธรรม	ไม่กลับมา	โลกาวินาศ
มนุษยชาติ	จะเลวร้าย	กว่าเดรัจฉาน
มัวหลงเรื่อง	กิน-กาม-เกียรติ	เกลียดนิพพาน
ล้วนดีด้าน	ไม่เห็นยวร้าย	บังคับใจ

อาชญากรรม	เกิดกระหน่ำ	ลงในโลก
มีเลือดโชก	แดงฉาน	แล้วช่านไหล
เพราะบ้ากิน	บ้ากาม	ทรมานเกินไป
บ้าเกียรติก็	พอไม่ได้	ให้เมาตน

อยากครองเมือง	ครองโลก	โยกกันใหญ่
ไม่มีใคร	เมตตาใคร	ให้สับสน
ขอศีลธรรม	ได้กลับมา	พาหมู่คน
ให้ผ่านพ้น	วิฤตการณ์	ทันเวลา ๗

มรดกที่ขอฝากไว้

พุทธศาสนิกชน

Dhammaintrend ร่วมเผยแพร่และแบ่งปันเป็นธรรมทาน

ของกุ - ของสุ

อัน ความจริง "ของกุ" มีได้มี
 แต่พอเผื่อ "ของกุ" มี ขึ้นคนได้
 พอเผื่อเผื่อ "ของกุ" ก็หายไป
 นมด "ของกุ" เสียได้ เป็นไว้ข้อ ๕ ;
 สหยาอยู่ ละถอน ทั้ง "ของกุ"
 ละถอนทั้ง "ของสุ" อย่างได้มี มี
 ของไปเสียไป เสียเสีย จากเหตุ
 เพาะไม่ มี ของใด ที่ไหนเลย ๕

ตัวกุ - ตัวสุ

อัน ความจริง : "ตัวกุ" มีได้มี
 แต่พอเผื่อ มัน เป็น "ย" ได้แล้วได้
 พอเผื่อเผื่อ "ตัวกุ" ก็หายไป
 นมด "ตัวกุ" เสียได้ เป็นไว้ข้อ ๕ ;
 สหยาอยู่ ละถอน ทั้ง "ตัวกุ"
 ละถอน ทั้ง "ตัวสุ" อย่างได้มี มี
 มีกัน แต่ มีสูญ และ ปรานี
 นก ที่ ไตร ที่ไหนดี ที่ไหนเลย ๕

ไปนอยู่ ด้อยจัตวา

ละทิ้งงาน จากผิด ด้อยจัตวา
 ยถาลงาน ไร้ความว่าง จากอย่างอื่น
 ก็น ลานการ ของความว่าง ว่างของพระกัม
 ทน เสรีค สิ้น แล้วในใจ แต่หัวใจ
 ทำนเสียได้ ว่างได้ ด้อยจัตวา
 ไม่ มีที่ ทำนทำน นอน นมดของตัว
 "เสีย" ในชีวิต ขาดเสีย
 เป็น "เสีย" ที่ ใดเสียได้ สหยาอยู่ ๕

พุทธทาสภิกขุ

จุดกำเนิดพุทธทาส และ สวนโมกข์

“.....การมาบ้านของฉันยังบอกไม่ได้ในเวลานี้ให้แน่นอนนัก คือฉันได้เปลี่ยนความเห็นจากเดิมอย่างเด็ดขาด; แน่ใจลงไปแล้ว เนื่องแต่เป็นโชคที่ฉันได้พบกับภริยา พอดีจะให้ฉันตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด, ฉันจะออกจากกรุงเทพฯ ซึ่งฉันคิดว่าควรอยู่ : เป็นการออกครั้งสุดท้าย, และตั้งใจจะไปหาที่สงบ ปราศจากการรบกวนทั้งภายนอกและภายในสักแห่งหนึ่ง, เพื่อสอบสวนค้นคว้าวิชาธรรมที่ได้เรียนมาแล้ว ; และจะได้เพิ่มเข้าใหม่ เมื่อเรียบร้อยเป็นการฟื้นความจำและได้หลักธรรมพอที่จะเชื่อว่าการค้นคว้าของฉันไม่ผิดทางแล้ว ก็จะทำตามที่ฉันเคยรักแล้วหอบหิ้วมาแล้วโดยไม่มีเหลือเลย ; มีชีวิตอย่างปลอดโปร่ง, เป็นอิสระที่สุด เพื่อค้นหาความบริสุทธิ์และความจริงต่อไป และไม่แน่ว่าจะอยู่ที่ไหน หากว่าค้นล้าพองก็ไม่พบแม้แต่เบื้องต้นแล้ว, จึงคิดว่าจะไปสมาคมกับพวกที่อาจเป็นเหตุผลแห่งการค้นคว้า : เช่นพวกโยคีในอินเดีย : ตามที่คิดไว้ บัดนี้กำลังรออยู่ว่าจะได้ที่สงบที่ไหนอาศัยสักชั่วคราว เพื่อจัดการกับตำราสัก ๕-๖ เดือน.....”

ฉันมีโชคดี ; ซึ่งฉันคิดว่าดีจนรู้สึกว่ามีค่ามาก คือได้เพื่อนคนหนึ่งซึ่งมีความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตเหมือนกัน ; ตรงกันโดยมิได้แนะนำชี้แจงแก่กันและกันเลย เราต่างมีเข็มมุ่งหมายอย่างเดียวกันในกิจการข้างหน้า และเวลานี้มีฐานะทางกายและใจเหมือนกันทุกอย่าง, และถ้าโชคดีขึ้นไปอีก เราอาจจะได้ทำร่วมกันก็ได้

เราตกลงใจกันแน่นอนแล้วว่า กรุงเทพฯ ไม่ใช่เป็นที่ที่จะค้นพบความบริสุทธิ์ การอล่าเข้าเรียนปริยัติธรรมทางเจ็ดด้วยศรัทธา เป็นผลดีที่เรารู้สึกตัวว่าเป็นการก้าวผิดไปหนึ่งก้าว และยากที่จะถอนออกได้เหมือนบางคนจากการรู้สึกตัวว่าผิดนั่นเอง ทำให้พบเงื่อนไขว่าทำอะไรเราจะต้องก้าวถูกด้วย

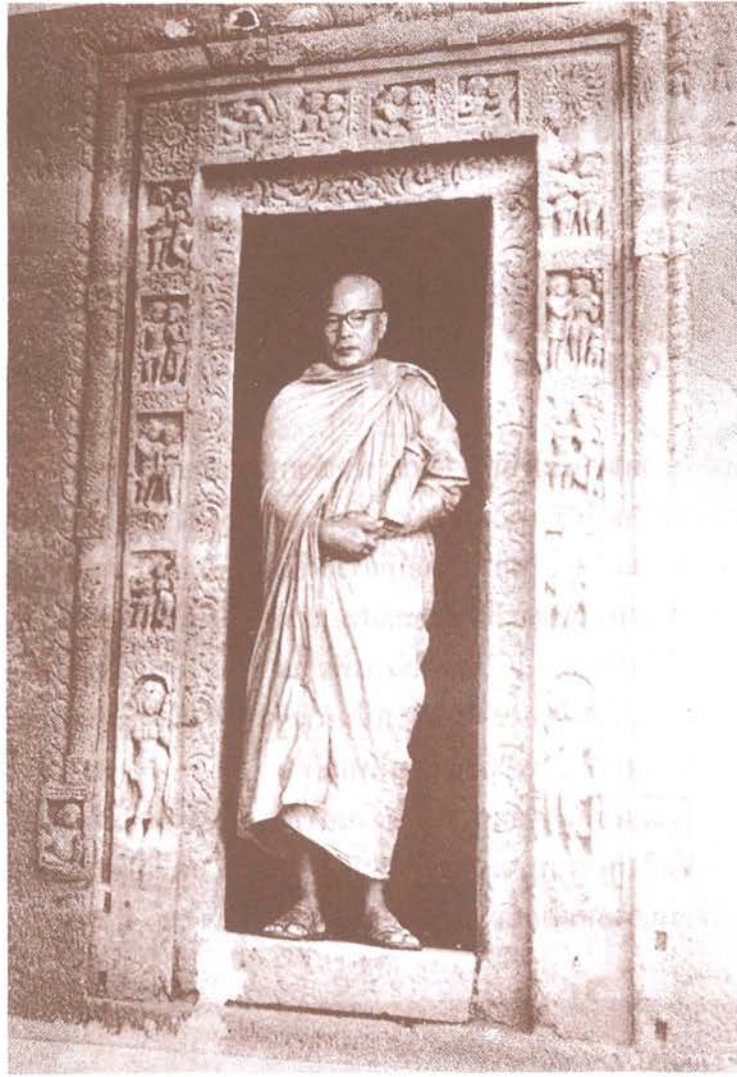
เราเดินตามโลกตั้งแต่นั้นมาจนถึงนาฬิกาที่มีความรู้สึกนี้ ต่อนี้ไปเราจะไม่เดินตามโลก และลาโลกไปค้นหาสิ่งที่บริสุทธิ์ตามรอยพระอริยะที่ค้นแล้วจนพบ หากเราขึ้นเดินตามโลกและเป็นการเดินตามหลังโลก ; ตามหลังอย่างไม่มีเวลาทัน ถึงแม้ว่าเราจะได้เกิดอีกตั้งแสนชาติก็ดี บัดนี้เราจะไม่เดินตามหลังโลกอีกต่อไป ; จะอาศัยโลกสักแต่กาย ; ส่วนใจเราจะทำให้เป็นอิสระจากโลกอย่างที่สุด : เพื่อเราจะได้พบความบริสุทธิ์ในขณะนั้น

เรายังพบอีกว่าการเป็นห่วงญาติพี่น้อง, เพื่อนและศิษย์ เป็นการทำลายความสำเร็จแห่งการค้นหาค้นหาความสุขและความบริสุทธิ์ ซึ่งเราตั้งใจพยายามจะหามาให้แก่พ่อแม่พี่น้องที่เรากำลังเป็นห่วงอยู่นั่นเอง ขึ้นเป็นดังนี้เรางดตายเสียก่อนเป็นแม่ เราจะทำตามอย่างพระพุทธเจ้า : ตามคำบอกเล่าของพระองค์เองว่า พระองค์ออกค้นหาความบริสุทธิ์ทั้งขณะที่พ่อแม่พี่น้องมีน้ำตาเต็มหน้าเพราะไม่อยากให้จากไป (ในบาลีแท้ยังไม่พบการหนีออกบวช) การที่เราปลงตกเช่นนี้ เป็นการทำให้เราฟรีขึ้นอีกเปลาะหนึ่ง และหวังว่าพ่อแม่พี่น้องของเราคงปลงตกเช่นเดียวกัน : แม้ว่าบางทีเราจะต้องจาก จนไม่อาจพบกันเสียก็ได้.....”

“.....ฉันก็มีคิดแปดด้าน ไม่รู้ว่าจะไปขออาศัยสถานที่ที่ไหนเพื่อการศึกษาของเราจึงจะเหมาะ : นอกจากบ้านเราเอง และไม่มีที่ไหนนอกจากบ้านเรา คือที่พุ่มเรียง ก่อนที่อื่น จึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือรบกวนในบางอย่าง : คือต้องมีผู้ช่วยให้ได้โอกาสเรียนมากที่สุด และใครๆจนถึงเสียว่าฉันไม่ได้กลับออกมาพักอยู่ที่พุ่มเรียงเลย การกินอยู่ชอบรบกวนให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสักเล็กน้อย : คือถ้าไม่อาจทำอย่างอื่น, ข้าวที่ใส่บาตรจะคลุกน้ำปลาเสกสักนิดก็จะดีลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าจะไม่รบกวนอย่างอื่นอีกเลยฉันเป็นผู้พิสูจน์ให้เพื่อนกันเห็นว่าพระอรหันต์แทบทั้งหมดมีชีวิตอยู่ด้วยข้าวสุกที่หุงด้วยปลายข้าวสารหัก และราคน้ำส้มหรือน้ำฝักคองนิดหน่อยเท่านั้น เราลองกินข้าวสุกของข้าวสารที่เป็นตัวและน้ำปลาที่ยังคิดว่าน้ำส้ม และเราลองกินอยู่เดี๋ยวนี้ รู้สึกว่าไม่มีการขัดข้องเลยที่จะกินต่อไป.....”

(บางตอนจากจดหมาย ๒ ฉบับ ของท่านอาจารย์พุทธทาส ถึงนายธรรมทาส

ก่อนที่จะเดินทางจากกรุงเทพฯ กลับพุ่มเรียง แล้วก่อตั้งสวนโมกข์พลาาราม เขียนเมื่อปีพ.ศ.๒๔๗๔)

มรดกที่ขอฝากไว้

พุทธมรณังคิณี

อนุโมทนา

[แปลบรรณธรรมสหาย ผู้ช่วยเหลือธรรม.]

ระพีอุทมน ระพีธรรม	ระชายธารแห่งศรีนคร
ระพีอุทมนะ โอษฐ์	ระพีอุทมน ระพีธรรม ๕
ระชายธรรมะค้ำไศล	ผู้ก่อเกิด คุณากร
เกษมสันต์ สนิษฐาน	สงฆะเยน เช่นสายธาร
ธรรมะบรรณที่คนปรี	ก็กลับมี โอษฐ์ระพี
มานะเปก ณ สนิษ	ศึกษาธรรม ประจักษ์เมือง
ระพีอุทมนะโอษฐ์	สภานิเวศ มลลโฆษา
พุทธเจิญ ระชาค้ำไศล	ก็พัฒนา ประคองโลก ๕
ศึกษธรรม ก็กลับมา	ระพีอุทมน สังคมไทย
กตมาวัฏ ๓ระชาค้ำไศล	ผู้เกิด แก่ และเจ็บตาย ๕
อนุโมทนา	ประกาศธรรมะสหาย
ระพีอุทมนะค้ำไศล	ประกาศวิเศษใน ๕
นิมิตต มาจากพุทธะ	นสอเน นปัฐไน
พุทธศาสน์ สนิษฐาน	คือประกาศ สนิษฐาน ๕
นิมิตต บุปผ ฤกษ์สัน	คืออุทิศ ชุมนวน
ลอบพระ พุทธะ ปิณฑ	กตเวทิตถ กรรม ๕
ลอบพระ ประชาไทย	ระพีอุทมน ถ้อยคุณธรรม
พุทธศาสน์ ประสพธรรม	บุรณเปก นนทิตถ ๕
ลอบพระ พระชาไทย	คือ วิจัยผล
พุทธศาสน์ สนิษฐาน	คือโลกขลิ สนิษฐาน ๕

คณ พุทธธรรม ๕อนุโมทนา

นิมิตตมา
วิชา ๑ มธ. ๗๐

ISBN 974-89131-9-8

มรดกที่ขอฝากไว้

ขอบ พุทธทาสภิกขุ

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

วัดชลประทานรังสฤษฎ์

กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีรัตน์

วัดชลประทานรังสฤษฎ์

กองทุนเสถียรธรรม

เสถียรธรรมสถาน

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้

ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมทาน

ติดต่อโดยตรงได้ที่

ศูนย์สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๒๐

โทร. ๕๘๓-๔๒๔๓, ๕๘๔-๓๐๓๔

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

โทร. ๒๙๑-๕๗๓๑-๒

ภาพปก :

ฝีมือ อ.จักรพันธ์ โปษยกฤต

ได้รับความเอื้อเฟื้อจาก

แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต

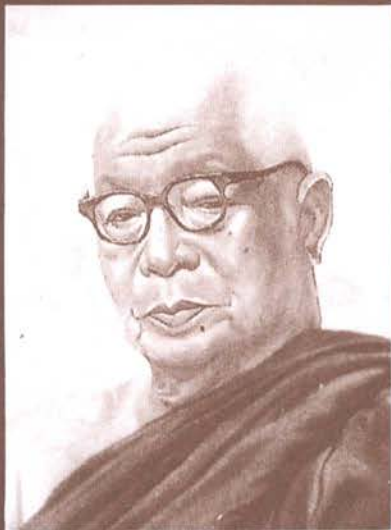
มรดกที่ขอฝากไว้

พุทธทาสภิกขุ

คำนำ

ข้าพเจ้าไม่มีมรดกอะไร ที่จะฝากไว้กับเพื่อนพุทธบริษัท ผู้เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายทั้งหลาย นอกจากสิ่งที่ระบุมไว้ในข้อความข้างล่างนี้ ด้วยความหวังว่า ถ้ายังมีการสืบทอดนี้อยู่เพียงใด กิจกรรมสวนโมกขพลาราม ก็คงยังคงมีอยู่ตลอดกาลนานเพียงนั้น และ “พุทธทาส” ก็คงยังคงมีอยู่ในสถานที่นั้น ๆ ตลอดกาลเพียงนั้น.

ขอได้โปรดรับพิจารณากันเสียแต่บัดนี้ ซึ่งจะเป็นการง่ายในการสืบทอดดังกล่าว. ขอให้ถือว่า เป็นมรดกธรรม แก่บรรดาเพื่อนผู้มอบกายถวายชีวิต ในการสืบทอดอายุพระศาสนา เพื่อประโยชน์แก่คนทั้งโลกเถิด มิได้เป็นเรื่องส่วนบุคคลแต่ประการใด.

ของถูก
ของดี
ของจริง
ของงาม
คือ
ดับทุกข์ได้

ภาคหนึ่ง

มรดกที่เป็นฝ่ายวัตถุธรรมและพิธีกรรม

มรดกที่ ๑ : ทุกคนสามารถเป็นพุทธทาสได้ ถ้าเขาต้องการโดยบริสุทธิ์ใจ คือรับใช้ในการเผยแผ่พุทธศาสนาด้วยการทำตัวอย่างในการปฏิบัติให้ดู มีความสุขให้ดู, จนผู้อื่นพากันทำตาม.

มรดกที่ ๒ : ปณิธาน ๓ ประการควรแก่ผู้ที่เป็นพุทธทาสทุกคน ถือเป็นหลักในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่โลกคือ ๑. พยายามทำตนให้เข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ๆ. ๒. พยายามช่วยกันถอนตัวออกจากอำนาจของวัตถุนิยม. ๓. พยายามทำความเข้าใจระหว่างศาสนา.

มรดกที่ ๓ : ปณิธานข้อแรก คือการทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติดี-ตรง-เป็นธรรม-สมควรแก่การหลุดพ้น เพื่อสนองพุทธประสงค์โดยตรงได้อย่างแท้จริง.

มรดกที่ ๔ : ปณิธานข้อที่สอง คือการทำโลกให้ออกมาเสียจากอำนาจของวัตถุนิยม หรือรสนันเกิดจากวัตถุทางเนื้อหนังนั้น ควรเป็นกิจกรรมแบบสหกรณ์ของคนทุกคนในโลก และทุกศาสนา เพื่อโลกจะเป็นโลก สะอาด-สว่าง-สงบ จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน.

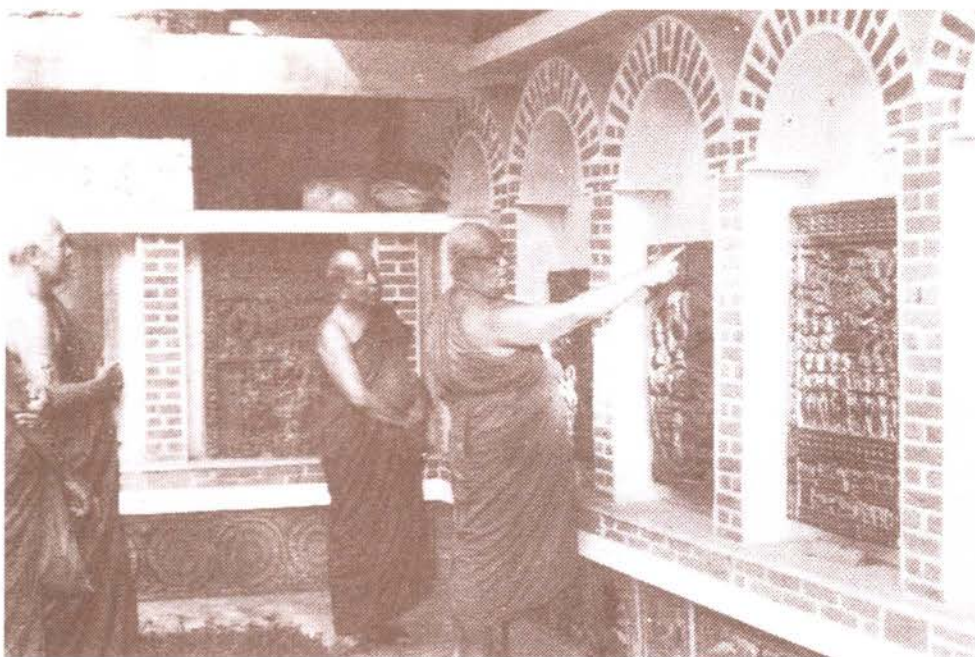
มรดกที่ ๕ : ปณิธานข้อที่สาม คือการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา นี่เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ เพราะโลกนี้ต้องมีมากศาสนา เท่ากับชนิดของคนในโลก, เพื่อจะอยู่ร่วมโลกกันได้โดยสันติ และทุกศาสนาล้วนแต่สอนความไม่เห็นแก่ตัว จะต่างกันบ้างก็แต่วิธีการเท่านั้น

มรดกที่ ๖ : สวนโมกข์คือสถานที่ให้ความสะดวกในการเป็นเกลอกับธรรมชาติ ทั้งฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ, ควรจัดให้มีกันทุกแห่งหน เพื่อการศึกษาธรรมชาติโดยตรง, เพื่อการรู้จักกฎของธรรมชาติ, และเพื่อการชิมรสของธรรมชาติ จนรู้จักรักธรรมชาติ ซึ่งล้วนแต่ช่วยให้เข้าใจธรรมะ ได้โดยง่าย.

มรดกที่ ๗ : สวนโมกข์คือมหรสพทางวิญญูณ เป็นสิ่งจำเป็นต้องมี สำหรับสัตว์ที่มีสัญชาตญาณแห่งการต้องมีสิ่งประเล้าประโลมใจ อันเป็นปัจจัยฝ่ายวิญญูณ เพิ่มเป็นปัจจัยที่ห้า ให้แก่ปัจจัยทั้งสี่อันเป็นฝ่ายร่างกาย. ขอให้ช่วยกันจัดให้มีขึ้นไว้สำหรับใช้สอย เพื่อประโยชน์ดังกล่าวแล้ว แก่คนทุกคน.

มรดกที่ ๘ : สวนโมกข์ นานาชาติ สำหรับแสงสว่างทางวิญญูณของเพื่อนมนุษย์ต่างชาติต่างภาษาโดยเฉพาะ, เป็นความคิดที่เกิดขึ้นมา เมื่อมองเห็นคนเหล่านั้น ดิ้นรนเสาะแสวงหา เพื่อให้พบตัวของตัวเอง. ขอฝากไว้ให้ช่วยกันจัด และรักษาที่จัดแล้ว ไว้สืบไป.

มรดกที่ ๙ : มหรสพทางวิญญูณ เพื่อความเพลิดเพลินทางวิญญูณด้วยรสแห่งธรรมะ เป็นสิ่งจำเป็นต้องมี เพื่อแทนที่มหรสพทางเนื้อหนัง ที่ทำมนุษย์ให้เป็นปีศาจชนิดใดชนิดหนึ่ง อยู่ตลอดเวลา. มนุษย์ต้องมีความเพลิดเพลิน (Entertainment) เป็นปัจจัยที่ห้าของชีวิต จำเป็นที่จะต้องจัดหาให้ ให้ดี ๆ.

สิ่งที่
ทดลองเรา
ที่สุด
ก็คือ
สิ่งที่เรา
เรียกชื่อมันว่า
“ความสุข”

จงจัด
ชีวิตประจำวัน
ให้เต็ม
ไปด้วย
ความหมาย
ของ
นิพพาน
คือ
ความสงบเย็น

มรดกที่ ๑๐ : สัญลักษณ์เสาห้าต้นบนหลังคา หมายถึง นินวรรณ์ห้า ปัญญาพานขันธห้า พละห้า อินทริยห้า ธรรมสารระห้า มรรคผลนิพพานห้า แม้ที่สุดแต่นี้ว่ามีทั้งห้าของตนเอง ล้วนแต่เป็นเครื่องเตือนใจในเรื่องการกำจัดความทุกข์ ของคนเราทั้งสิ้น.

มรดกที่ ๑๑ : คติพจน์ หรือ Slogan ประจำสวันโมกข์ คือ กินข้าวจานแฉะ อาบน้ำในคู้ นอนกุกุเลียหมี ฟังยุงร้องเพลง ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้นนั้น เป็นหลักปฏิบัติเพื่อไม่มีปัญหาทางด้านการเป็นอยู่ฝ่ายวัตถุ และเหมาะสมแก่การก้าวหน้าทางจิตใจ โดยหลักธรรมชาติที่ว่า กินอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง นั้นเอง.

มรดกที่ ๑๒ : ปริญาจากสวันโมกข์มีอยู่ว่า “ตายก่อนตาย” คือจิตหมดความรู้สึกว่าตัวกูของกู เสียก่อนแต่ที่ร่างกายจะตาย เหลืออยู่แต่สติปัญญาบริสุทธิ์ในชีวิต. นี่เป็นสิ่งที่มิได้แต่เดี๋ยวนี้ ดังนั้นตายได้เร็วเท่าไร ก็ยังมีกำไรชีวิตเท่านั้น.

มรดกที่ ๑๓ : ภาษาคน-ภาษาธรรม มีไว้สำหรับแยกกันใช้พูดให้ถูกต้อง ในระหว่างเรื่องทางวัตถุ และเรื่องทางจิต แล้วจะเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ลึกซึ้ง สำเร็จประโยชน์. อย่าใช้รวมกัน หรือกลับกัน จะเกิดการเวียนหัว.

มรดกที่ ๑๔ : ระบบการใช้ภาษาคน-ภาษาธรรม เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีอย่างแน่นอน เพื่อใช้ในการศึกษาและสั่งสอนพุทธศาสนา เพราะธรรมะทั้งหมดที่มีตรัสไว้ทั้งโดยภาษาธรรมของคนธรรมดา (ปุคคลาธิษฐาน) และภาษาธรรมของคน เห็นธรรมะแล้ว (ธรรมาธิษฐาน) ดังนั้น จึงต้องสังเกตให้ดี ๆ ทั้งในการศึกษา การสั่งสอน การสนทนา มิฉะนั้นจะเกิดอาการเวียนหัว.

มรดกที่ ๑๕ : การล้ออายุ และการให้ของขวัญวันล้ออายุ อย่างที่กระทำกันอยู่ที่สวนโมกข์นั้น มีผลทางจิตใจในความไม่ประมาท และรู้จักตัวเองดีขึ้นทุกปี. ขอฝากไว้สำหรับรักษาไว้สืบต่อไป เพื่อความก้าวหน้าทางจิตใจของทุกคน.

มรดกที่ ๑๖ : พุทธบริษัทที่แท้จริง ไม่ควรมีแม้แต่เรื่องปวดหัว โดยไม่ต้องกล่าวถึงโรคประสาทหรือโรคจิต; ทั้งนี้ เพราะอาศัยหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนาที่ว่า “ตถตา” หรือ “เช่นนั้นเอง” คือการมีสิ่งทั้งหลายทั้งปวง จะต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน และจะต้องแก้ไขกันที่นั่น โดยไม่มีอะไรแปลก, จึงขอฝากไว้ในฐานะเป็นมรดก.

มรดกที่ ๑๗ : สาม ส. คือ สะอาด-สว่าง-สงบ เป็นคุณลักษณะของพระอรหันต์ และมีภาวะเป็นหัวใจของพระรัตนตรัยในพุทธศาสนา ขอฝากไว้เป็นมรดกแก่ทุกคน ในฐานะเป็นบทมนต์ประจำจิต.

มรดกที่ ๑๘ : กฎบัตรของพุทธบริษัท ที่ได้ช่วยกันทำขึ้นไว้แล้ว อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา สำหรับพุทธบริษัทถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความถูกต้อง เป็นผลดีและสะดวกตาย ในการเป็นผู้รู้ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน ไม่ตกไปสู่ปลักหนองของไสยศาสตร์และวัตถุนิยม. ขอฝากไว้เป็นมรดก ตลอดกาลนาน.

มรดกที่ ๑๙ : วรรณกรรมชุดธรรมโฆษณ์-จากพระโอษฐ์-ลอยปทุม-หมุนล้อธรรมจักร ขอฝากไว้เป็นมรดกอนุสรณ์ของผู้ประคองจิตร้อยกรอง แล้วประคองปล่อยลงสู่ธรรมวารี คือห้วงหฤทัยแห่งท่านสาธุชนทั้งหลาย ทั่วพื้นปฐพีเพื่อองกามในห้วงแห่งธรรมวารีนั่น ตลอดกาลปาวสาน อย่ารู้ลึ้นสุด.

มรดกที่ ๒๐ : บทสวดมนต์แปลแบบสวนโมกข์ คือ สวดมนต์แปลที่ได้พยายามกระทำให้สวดกันได้สิ้นสละสลวย, ได้เลือกมาเฉพาะเนื้อความ ที่เป็นหลักธรรมเข้มข้นและรัดกุม ใช้เป็นอารมณ์แห่งสมาธิ และวิปัสสนาไปได้ในตัว. ขอฝากไว้ให้ใช้สวดกันตลอดกาลนาน.

วันเวลา
ที่ท่านสามารถ
ทำหน้าที่
ได้ดีที่สุด
นั้นแหละ
คือ
วันทุกษัตติ
ยามดี
ที่สุด
สำหรับท่าน
อย่าไปดูหมอ
ให้เสียเวลา

**ควรทุ่มเท
 สติปัญญา
 มานะพยายาม
 ไปถึงที่สุด
 ในเมื่อ
 ได้ดำรงตน
 อยู่บน
 แนวทาง
 ที่ถูกต้องแล้ว**

มรดกที่ ๒๑ : การดักบาตรสาธิตแบบที่ทำกันอยู่ในสวนโมกข์ เป็นการศึกษาอยู่ในตัวว่าจะสามารถเลี้ยงพระจำนวนร้อยได้อย่างไร, สะดวกเท่าไร, ควบคุมกิเลสได้โดยวิธีไหน. ขอให้ช่วยกันรักษาพิธีกรรมแบบนี้ไว้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่อกุศล แก่การพิทักษ์รักษาพุทธศาสนาไว้โดยวิธีประหยัด ไม่ยุ่งยากลำบาก และรักษาแบบฉบับโบราณ นับแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา.

มรดกที่ ๒๒ : สระมะพร้าวนาฬิกาเกอร์ คือบทเรียนด้วยของจำลองมาจากบทกล่อมลูกให้นอนของประชาชน ที่แสดงว่า สมัยโน้นประชาชนได้เข้าถึงธรรมะสูงสุดกันเพียงไร จนถึงกับนำเอาเรื่องของพระนิพพาน มาทำเป็นบทเพลงกล่อมลูกได้. ขอให้รักษาเกียรติของบรรพบุรุษในข้อนี้ และทำตนให้สมกับเป็นลูกหลานของท่าน จงทุกคนเถิด.

สัญลักษณ์แห่งนิพพานในสวนโมกข์

สมัช
ที่ต้อง
“ตักน้ำใส่กะโหลก
ชะโงกดูเงา” นั้น
คนเขารู้จัก
หน้าตา
ของตัวเอง
ดีกว่า
สมัชมิกระจกเงา
ของเรา

มรดกที่ ๒๓ : การแสดงธรรมในรูปของการแสดงปาฐกถา ซึ่งบางครั้งถึงกับต้องยืนพูดนั้น ไม่ผิดธรรมเนียมแต่ประการใด สะดวกและเหมาะสมแก่สมัย ทำให้การเผยแพร่พระศาสนา เป็นไปอย่างราบรื่น และได้ผลดี ไม่จำเป็นต้องถือตามตัวอักษร เพราะระเบียบวัฒนธรรมคนละยุคคนละสมัย.

มรดกที่ ๒๔ : หลักการที่ถือกันอยู่ในสวนโมกข์ ว่าไม่ยินดีต้อนรับคนที่ล้างจานข้าวไม่เป็น กินแล้วต้องให้คนอื่นช่วยล้างจานนั้น เป็นหลักการที่ไม่ขัดกับหลักพุทธศาสนา ไว้คัดเลือกคนที่เหมาะสมสำหรับจะพักอยู่ในวัดเพื่อการปฏิบัติธรรม เพราะมีจิตใจสมคัลลยกับหลักแห่งการไม่เห็นแก่ตัว หรือเอาเปรียบผู้อื่น. ขอให้ช่วยกันรักษาไว้ เป็นมรดกสืบทอดต่อไปเถิด.

มรดกที่ ๒๕ : การหุนหมอนไม่เป็นที่พระพุทธรองค์ทรงชักชวนไว้โดยตรง เพื่อฝึกฝนการเป็นคนไม่มักมากในการนอน. มารไม่ได้โอกาสครอบงำคนไม่เห็นแก่นอน มีความเข้มแข็งว่องไว ทั้งทางกายและทางจิต. บรรพชิตและนักรบสมัยนั้น จึงหุนหมอนไม่ โดยเฉพาะพวกกษัตริย์ลิจฉวี.

มรดกที่ ๒๖ : ขอคัดค้านคำกล่าวที่ว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน” ว่าเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้ทำงานในฐานะเป็นหน้าที่ ที่ถูกต้องสำหรับสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิด มิใช่ทำเพื่อหาเงินมาปรนเปรอชีวิตให้หลงระเหิดในอบายมุข หรือความเรื้องรมย์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่อง “บ้าบอเดียว”. ขอฝากมรดกการคัดค้านนี้ไว้ด้วย.

มรดกที่ ๒๗ : เคล็ดลับของแบบเซ็น นั่นคือวิธีเดิมแท้ในพุทธศาสนา ที่บวกสมณะเข้ากับวิปัสสนาให้ทำงานร่วมกัน ในขณะที่มีสมาธิและเพ่งพิจารณา เพื่อเข้าถึงสภาพเดิมของจิต คือความไร้กิเลสได้โดยฉับพลัน ไม่แยกกันทำทีละอย่าง เพราะความยึดมั่นเฉพาะอย่าง. หลักนั้นมีว่าฉานไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา ปัญญาไม่มีแก่ผู้ไม่มีฉาน.

ระวัง!
 ตัวเอง
 ทลอกตัวเอง
 เสียหายกว่า
 ผู้อื่นทลอก
 ตั้งร้อยเท่า
 พันเท่า
 แต่ก็
 ไม่มีใครระวัง

มรดกที่ ๒๘ : หลักการที่ว่า เอาเชื้อโรคมารักษาโรค นั้น นำมาใช้ได้ในการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา โดยเอากำลังของความ โลก มาละโมบในการทำความดีหรือบุญกุศล; เอากำลังของความโกรธ มาอาฆาตโกรธแค้นต่อกิเลสและความทุกข์ เพื่อทำลายเสียในฐานะศัตรู; เอากำลังของโมหะมาหลงในการทำความดีขั้นต้น ๆ แทนการหลงชั่ว. ทั้งนี้ เพราะเรามีสิ่งทั้งสามนี้ เป็นเติมพ้นอย่างรุนแรงอยู่ในจิตใจกันอยู่แล้ว อย่างเต็มที่.

มรดกที่ ๒๙ : การมีธรรมะตลอดวันตลอดคืนเป็นสิ่งที่ทำได้โดยไม่ยาก คือเมื่อจะทำหน้าที่ใด ๆ ในชีวิตประจำวัน ก็ทำโดยรู้สึกต่อความจริงข้อหนึ่งอยู่ในใจว่า “หน้าที่นั้นแหละคือธรรมะ” เพราะหน้าที่เป็นสิ่งที่สามารถกำจัดปัญหาได้ทุกชนิด และนำมาซึ่งผลดีอันพึงปรารถนา ข้อนี้ตรงกับความหมายของคำว่า “ธรรม” คือสิ่งที่ช่วยผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกลงสู่ความทุกข์; ดังนั้น เมื่อทำหน้าที่ตลอดวัน ก็มีธรรมะได้ตลอดวัน. แม้การพักผ่อนก็เรียกว่าหน้าที่ที่ต้องทำด้วยเหมือนกัน คือจะได้มีกำลังในการทำหน้าที่.

มรดกที่ ๓๐ : มหาปเทศฝ่ายวินัย ตามแบบพระวินัย

ขอฝากไว้ ให้ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น ต้องนำมาใช้ในโลกรปัจจุบัน ซึ่งเจริญด้วยวัตถุ จนเต็มไปด้วยวัตถุชนิดที่เป็นปัญหาทางศีลทางวินัย ทั้งแก่บรรพชิตและฆราวาส. ขอให้ศึกษามหาปเทศนั้นอย่างแตกฉาน เพื่อป้องกันความมกมาย.

มรดกที่ ๓๑ : มหาปเทศฝ่ายธรรมในมหาปริณิพพาน

สูตร เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ ควบคู่กันกับหลักตัดสินธรรมวินัยในโคตมีสูตร, เพื่อว่าถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ในการตัดสินความถูกต้อง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพุทธบริษัทแห่งยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยปัญหา และนับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุกที. วิธีการอย่างนี้ ได้เคยใช้ประสบผลดีมาแล้ว จึงขอฝากไว้เป็นมรดกเพื่อใช้กันสืบไป.

มรดกที่ ๓๒ : ปฏิจจสมุปบาท แบบ “ฮัมเพลง” (ใน

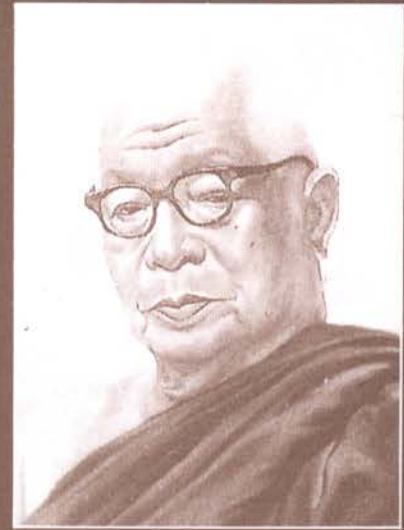
โยคักเขมวรรค สฬายตนสังยุตต์ ส.) เป็นสูตรที่ตรัสไว้อย่างเข้าใจได้ง่าย ปฏิบัติได้ง่าย กว่าแบบทั่วไป. ควรทำความเข้าใจกับแบบนี้เสียก่อน แล้วจึงพิจารณาแบบทั่วไป. แต่การปฏิบัติก็ยังเป็นอย่างเดียวกัน คือมีสติเมื่อมีผัสสะ (รายละเอียดหาดูได้ จากปฏิจจสมุปบาทจากพระโอษฐ์.)

มรดกที่ ๓๓ : การใช้หลักอทิปปัจจยตา-ปฏิจจสมุปบาท-

ตถตา-สญญตา เป็นอมฤตโอสถ ซึ่งทำให้อยู่เหนือความตาย หรือเหนือการเวียนว่ายตายเกิด เพราะทำให้หมดตัวตน และของตน นั้นเป็นกิจกรรมประจำวันของพุทธบริษัทที่แท้จริง เป็นทางลัดสั้นที่สุด มีผลดีที่ดีที่สุด จึงขอฝากไว้เป็นมรดกในฐานะเป็นสิ่งที่เคยใช้ได้ผลดีมาแล้ว.

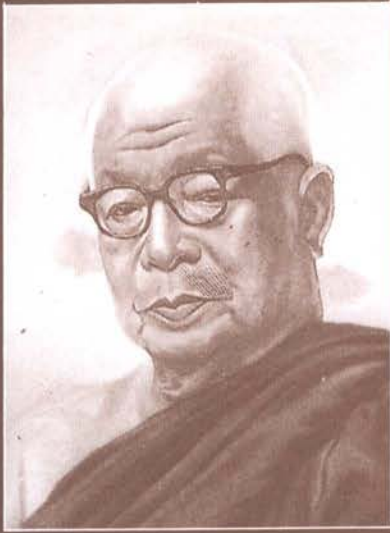
มรดกที่ ๓๔ : บาลีวิมุตตายตนสูตร เป็นหลักธรรมที่

ควรสนใจเป็นพิเศษ คือบอกให้รู้ว่า คนเราสามารถบรรลุธรรมได้ถึง ๕ เวลา คือ เมื่อกำลังฟังธรรมอยู่, เมื่อกำลังแสดงธรรมให้ผู้อื่นฟังอยู่, เมื่อกำลังสาธยายธรรมอยู่, เมื่อฟังธรรมอยู่, และเมื่อพิจารณาใคร่ครวญธรรมอยู่; นับว่าโอกาสมีมาก ในการบรรลุธรรม แต่พวกเราพากันประมาทเสีย จึงไม่คว้าเอาได้ แม้แต่โอกาสเดียว.

ความโง่
มกมาย
เป็นบ่อเกิด
แห่ง
โชคร้าย
มิใช่
ดวงดาว
หรือเทพเจ้า
พิสง
ที่ไทบ
มาบันดา

สวส

ตามธรรมชาติ
นั้นประทับจิต

สนิทใจ
ยิ่งกว่า

ใจโล

ด้วย

วิทยาศาสตร์

มรดกที่ ๓๕ : การใช้หลักกาลามสูตร ๑๐ ประการให้
ถูกต้องและครบถ้วน เป็นหลักการและวิธีการอันแน่นอน ในการที่จะ
รักษาพุทธศาสนาเอาไว้ได้ และในลักษณะที่จะเป็นที่พึ่งได้ อย่างแท้จริง
และเป็นการสืบอายุพุทธศาสนา ที่ตรงตามพุทธประสงค์, ได้เคยใช้วิธี
การนี้อยู่เป็นประจำและสำเร็จประโยชน์เต็มตามความหมาย จึงขอนำพิธี
กรรมอันนี้ มาฝากไว้เป็นมรดก.

มรดกที่ ๓๖ : การศึกษาสติปัญญาจากอานาปานสติ
สูตร ได้ผลดีกว่าจากมหาสติปัญญาสูตร ซึ่งกล่าวไว้อย่างยืดยาว มี
ลักษณะกำกวมพันเผื่อ ไม่มีลำดับติดต่อกันอย่างชัดเจน, เพียงแต่อ่าน
อย่างเดียวก็กินเวลาหลายชั่วโมง. ส่วนข้อความจากอานาปานสติสูตรนั้น
ติดต่อกันเป็นสาย ๑๖ ชั้น จนตลอดเรื่อง นับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติไปจน
กระทั่งถึงการรู้ว่าการบรรลุผลสำเร็จแล้ว และเป็นหลักที่พระองค์ทรงยืนยัน
ว่าได้อาศัยหลักนี้ในการตรัสรู้ของพระองค์เอง. ขอให้พิจารณากันให้ดี และ
ขอฝากข้อเท็จจริงอันนี้ ไว้เป็นมรดกด้วย.

มรดกที่ ๓๗ : สุธมฺมมุตตาสำหรับฆราวาส แม้ที่เป็นผู้หญิง
และเด็ก คือมีสติสัมปชัญญะ ไม่ให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด
จนเกิดความรัก-โกรธ-เกลียด-กลัว-วิตกกังวล-อาลัยอาวรณ์-อิจฉาริษยา-
หวง-หึง ด้วยอำนาจความรู้สึกเป็นตัวกูของกู. ขอยืนยันว่า ข้อนี้เป็นสิ่งที่
ปฏิบัติได้ ตามสติกำลัง และควรปฏิบัติ จึงขอฝากไว้เป็นมรดกพิเศษสำหรับ
ฆราวาส.

มรดกที่ ๓๘ : หลักการตามรอยพระอรหันต์ที่ใช้ได้ร่วมกัน ทั้งสำหรับฆราวาสและบรรพชิต คือการดำรงชีวิต ชนิดที่เป็นการขูดเกลากิเลส และบรรเทาความเคยชินที่จะเกิดกิเลส (อนุสัย) อยู่ตลอดเวลา โดยมีสติสัมปชัญญะ ในขณะที่สัมผัสอารมณ์ ไม่ปล่อยให้ปรุงเป็นโลภะ โทสะ โมหะ ขึ้นมา, หรือถ้าปรุงแล้วก็มีสติปิดกั้นการปรุงนั้นเสีย.

มรดกที่ ๓๙ : “งามอยู่ที่ผี ด้อยที่ละ พระอยู่ที่จริง นิพพานอยู่ที่ตายเสียก่อนตาย” นี่คือของเก่าที่บัดฝุ่นแล้วนำมาใช้ใหม่ เพื่อรักษาสติปัญญาของบรรพบุรุษไว้ ว่าเคยเฉียบแหลมลึกซึ้งอย่างไร แล้วลูกหลานชั้นหลังก็จะมีสติปัญญาไม่น้อยไปกว่าบรรพบุรุษ ก็จะเป็นพุทธบริษัทได้เต็มตามความหมาย โดยไม่เอานิพพานไปเก็บไว้ สำหรับตายแล้วตายอีก หลายหมื่นหลายแสนชาติ จึงจะได้ผล. ขอให้ช่วยกันรักษามรดกข้อนี้ของบรรพบุรุษ กันเถิด.

มรดกที่ ๔๐ : ขอให้เรามีความมุ่งหมายเป็นพิเศษกันไว้สักข้อหนึ่ง ว่าไม่เร็วก็ช้า จะมีโลกสักยุคหนึ่ง อันเป็นโลกสมบูรณ์ด้วยธรรมะ โดยที่ทุกคนทำหน้าที่ของตน ๆ โดยมีสติสัมปชัญญะรู้สึกอยู่ในใจว่า หน้าที่ยังถูกต้องนั้นแหละคือธรรมะ ที่จะช่วยให้คนเราอยู่เหนือปัญหาทั้งปวงได้. ทั้งนี้เป็นสิ่งที่มิได้ เพราะโลกเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ. จึงให้ปัจจัยแห่งความเปลี่ยนแปลงเพื่อความเป็นอย่างนี้ แก่โลกเถิด.

มรดกที่ ๔๑ : ถ้าคนทั้งโลกเขาไม่เห็นด้วยในการทำโลกให้มีธรรมะ เพราะเห็นว่าเหลือวิสัย ก็ตามใจเขา, เราคนเดียว ก็อาจจะทำตนเองให้ดับทุกข์ได้ด้วยธรรมะอย่างถึงที่สุด, ดังนั้น อย่าได้ท้อใจเลย ในการที่คนทั้งหลายเขาไม่สนใจไยดีกับธรรมะ.

ทั้งหมดนี้เป็นมรดกฝ่ายวัตถุธรรมและพิธีกรรม เป็นภาคหนึ่งของมรดกที่มอบไว้ ในฐานะเป็นมรดก.

ต่อไปนี้เป็นมรดกฝ่ายนามธรรม ที่ได้เคยค้นคว้าสังเกตศึกษา และทดลองปฏิบัติมาแล้วมีผลเป็นที่น่าพอใจ จึงขอสรุปไว้เป็นข้อ ๆ นำมามอบไว้ในที่นี้ ในฐานะเป็นมรดกเช่นเดียวกัน.

การศึกษา

มิใช่

เป็นการเรียน

ท่อง

แต่เป็นการเห็น

อย่างถูกต้อง

และ

สมบูรณ์

ด้วยตนเอง

**เพชรพลอย
ถือกันว่า
เป็น
ของมีค่า
ก็เพราะ
หายาก
อย่างยิ่ง
แต่นิพพาน
ยังหายากกว่า
คนก็ยัง
ไม่สนใจ
ว่ามีค่า**

ภาคสอง

มรดกที่เป็นฝ่ายนามธรรมทางสติปัญญา

มรดกที่ ๔๒ : พุทธะ ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน ตรงกันข้ามจากไสย ซึ่งหมายถึงหลับ-สงสัย-สะดุ้ง-หวาดผวา อยู่ตลอดเวลา. การที่จะเป็นพุทธหรือเป็นไสย ต่างกันอย่างตรงกันข้ามที่ตรงนี้.

มรดกที่ ๔๓ : การมีพระพุทธรูปไว้กราบไหว้หรือแขวนคอกันในบัดนี้ มีทั้งที่เป็นไสยศาสตร์ คือถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คุ้มครองป้องกัน หรือเป็นเครื่องรางของขลัง, และที่เป็นพุทธศาสตร์ คือวัตถุนุสติ หรืออย่างมากที่สุดก็เป็นเพียงปูชนียวัตถุ. พุทธบริษัทจะต้องระวังสังวร กันไว้ให้ดี ๆ ไม่เสียเกียรติของพุทธบริษัท กลายเป็นผู้ถือลัทธิบูชาวิญญาณ (Animism) ไปเสีย.

มรดกที่ ๔๔ : การมีพระพุทธรูปเจ้าเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งที่ต้องสนใจกันให้มาก ให้สมกับที่ตรัสไว้ว่า “ถ้าได้อาศัยเราเป็นกัลยาณมิตรแล้ว สัตว์ทั้งหลายที่มีการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย จักพ้นจากการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย” พวกเรากลับมาถือกันเสียว่า เรามีการเกิด-แก่-เจ็บ-ตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นการเกิด-แก่-เจ็บ-ตายไปได้ อย่างน่าสังเวช.

มรดกที่ ๔๕ : พระพุทธรูปเจ้าตามทรรศนะของบุคคลนั้น ๆ มักจะเป็นภูเขานิมาลัยบังธรรมะสำหรับเขา เพราะเป็นพระพุทธรูปเจ้าแห่งอุปาทาน และตามอุปาทานของเขา. ดังนั้น จงรู้จักพระพุทธรูปเจ้าให้ถูกตรงพระองค์จริงกันเถิด.

สิ่งที่

เราทุกคน

จะต้อง

ระมัดระวัง

กันอย่างที่สุด

นั่นคือ

ภาวะของความ

“ไม่เท่าเดิม”

มรดกที่ ๕๖ : พระพุทธองค์ท่านมีการตรัสทั้งโดยภาษาคนและภาษาธรรม ต้องฟังให้ดี เช่นตรัสโดยภาษาคน ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแก่ตน”, แต่ตรัสโดยภาษาธรรม ว่า “ตัวตนของตนนั้นไม่มี” ดังนี้ ถ้าฟังไม่ดีจะไม่รู้เรื่อง และเห็นว่าเป็นคำพูดที่ขัดกัน. ถ้ารู้จักฟังโดยหลักภาษาคน-ภาษาธรรมแล้ว จะไม่มีขัดกันเลย, ดังนี้เป็นตัวอย่าง.

มรดกที่ ๕๗ : ตรัสว่า แต่ก่อนก็ดี บัดนี้ก็ดี เราบัญญัติแต่เรื่องความทุกข์กับความดับไม่เหลือแห่งทุกข์เท่านั้น ดังนั้นพวกเราอย่าต้องเสียเวลา ในการศึกษา การถาม การเถียงกันด้วยเรื่องอื่นที่มีไขสองเรื่องนี้ กันอีกเลย.

มรดกที่ ๕๘ : พระพุทธองค์มิได้ทรงเสียเวลาในการกระทบกระทั่ง หรือยกเล็ก ลัทธิคำสอนของเก่าก่อนพระองค์ หากแต่ทรงแสดงเรื่องของพระองค์ ที่ดีกว่า-จริงกว่า-มีประโยชน์กว่า ให้ผู้ฟังเลือกเอาเองอย่างมีเหตุผล จึงไม่มีเหตุร้ายใด ๆ เกิดขึ้น อย่างรุนแรง เหมือนกับที่เกิดแก่ศาสนาอื่นบางองค์

มรดกที่ ๕๙ : การมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ปรุ่งขึ้นตามทรรศนะของบุคคลนั้น ๆ ทำให้เป็นปัญหามาก และไม่ถูกพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์องค์จริง ซึ่งมีหัวใจเป็นความสะอาด-สว่าง-สงบ เพราะว่างจากกลิ่นไอและความหมายแห่งตัวกู-ของกู.

มรดกที่ ๕๐ : ไสยศาสตร์คือลัทธิลับ (ด้วยอวิชา) พุทธศาสตร์คือลัทธิตื่นจากหลับ (ประกอบอยู่ด้วยวิชา) ดังนั้นจงระวังการกระทำ ที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปหรือพระเครื่อง; เพราะมีได้ทั้งที่เป็นพุทธศาสตร์ และไสยศาสตร์ แล้วแต่ว่าผู้นั้นทำไปด้วยวิชาหรือด้วยอวิชาอุปาทาน.

มรดกที่ ๕๑ : หลักการปฏิบัติที่แท้จริง ไม่ต้องข้ามภพข้ามชาติ (เข้าโลง) ล้วนแต่เป็นสันทิฎฐิโก-อกาลิโก คือปรากฏแก่ใจในทันทีที่กระทำ และรับผลของการกระทำ. ส่วนที่เนิ่นนานไปจากนั้นเป็นเพียงผลพลอยได้ฝ่ายวัตถุธรรม ในความรู้สึกรู้สึกของปุถุชนธรรมดา

ความสำราญ
ทฐุทธา
นั้นเป็นสวรรค์
ในจากหน้า
แต่เป็นนรก
ใน
จากหลัง

มรดกที่ ๕๒ : สิ่งที่เรียกกันว่า “ตัวตน” นั้นเป็นเพียงมายา คือเป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจอันปรุงแต่งขึ้นมาจากตัณหา หรือความอยากด้วยอำนาจอวิชชา ที่เกิดขึ้นในจิตโดยธรรมชาติอัตโนมัติ, เป็นเพียงความรู้สึกผิด ๆ ของสิ่งที่เรียกว่าอุปาทาน อันเกิดมาจากตัณหา, มิได้เป็นตัวตนอันแท้จริง เป็นเพียงความรู้สึกกลม ๆ แล้ง ๆ แต่ก็มี ความเข้มข้น จนผู้รู้สึกรู้สึกว่าเป็นตัวตน.

มรดกที่ ๕๓ : การจำแนกธรรมะเป็น ๔ ความหมาย ให้ความสะดวกในการศึกษาธรรมะอย่างทั่วถึง คือรู้จักตัวธรรมชาติ-กฎของธรรมชาติ-กฎของธรรมชาติ-หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ และผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น จนสามารถดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ปราศจากปัญหาใด ๆ.

มรดกที่ ๕๔ : ธรรมะมีความหมายหลายอย่าง ถ้าเอาใจความเพียงอย่างเดียว ก็คือหน้าที่ ที่ได้กระทำอย่างถูกต้องแก่สถานภาพของผู้ปฏิบัติ ตามกฎของธรรมชาติ เพื่อให้เกิดสันติสุขแก่ทุกฝ่าย ทุกกาลและเทศะ.

มรดกที่ ๕๕ : ธรรมะทั้งหมดในทางปฏิบัติอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือธรรมะเครื่องมือและธรรมะผลที่ประสงค์ : ศิล-สมาธิ-ปัญญา เป็นธรรมะเครื่องมือ, มรรค-ผล-นิพพาน เป็นธรรมะผลที่ประสงค์, แม้ธรรมะที่เป็นเครื่องมือ ก็ยังแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ธรรมะหลัก เช่นสติปัญญาฐานสี่ และธรรมะอุปกรณ์ เช่นอิทธิบาทสี่ หรือ สัมมัปปธานสี่. จงรู้จักธรรมะที่จะใช้ปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกรณี.

มรดกที่ ๕๖ : จงทำให้งานของท่าน ทุกชิ้น ทุกอนุภาค กลายเป็นธรรมะ ด้วยความมีสติสัมปชัญญะ รู้สึกอยู่ว่าหน้าที่นั้นแหละคือธรรมะ, ปฏิบัติหน้าที่นั้นแหละคือปฏิบัติธรรม; แล้วท่านก็จะมีธรรมะอยู่ทุกอิริยาบถ ทุกเวลา ทุกสถานที่ แล้วทำงานทุกอย่างได้สนุกเหมือนเล่นกีฬา มีความสุขเสียแล้วในขณะที่ทำงาน ไม่ต้องไปหาสถานเริงรมย์ อบายมุข หรือยาเสพติด.

มรดกที่ ๕๗ : ธรรมะคือสิ่งที่เรียกกันในภาษาไทยว่า “หน้าที่ของทุกสิ่งที่มีชีวิต อันเขาจะต้องทำเพื่อความรอด ทั้งทางกาย และทางจิต ทั้งเพื่อตนเองและเพื่อสังคม แม้จะแปลคำคำนี้กันว่า คำสั่งสอน การเรียน การปฏิบัติ ความหมายสำคัญก็ยังคงอยู่ที่ความเป็นหน้าที่เพื่อความรอด ดังนั้นเมื่อใดมีการทำหน้าที่ เมื่อนั้นก็คือการปฏิบัติธรรม.

มรดกที่ ๕๘ : ธรรมะในโบสถ์ หรือธรรมะกลางทุ่งนา ก็เป็นธรรมะอย่างเดียวกัน เมื่อประพฤติกกระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ที่ถูกต้อง เพื่อความรอดอันแท้จริง.

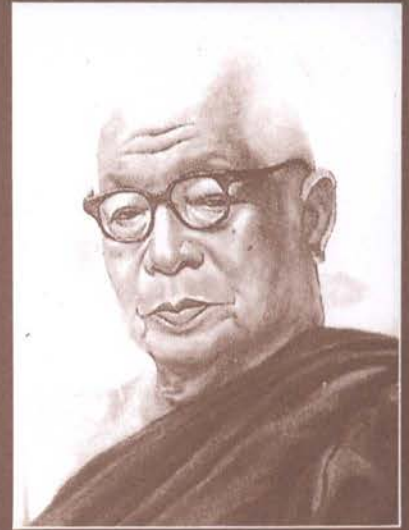
มรดกที่ ๕๙ : สิ่งที่เป็นนิรันดร-อมิตาภะ-อมิตายุ-อกตะ-อมตะ-อสังขตะ นั้นมีอยู่ ๓ อย่าง คือกฎธรรมชาติ ๑ ความว่าง ๑ นิพพาน ๑. สามอย่างนี้เป็นสิ่งที่ไม่มียะไรสร้างขึ้น แม้แต่พระเจ้าก็สร้างไม่ได้ เพราะมีฐานะเป็นพระเจ้าเสียเอง.

มรดกที่ ๖๐ : พุทธศิลป์ที่แท้จริงมิใช่วัตถุศิลป์อย่างที่เข้าใจกัน แต่เป็นระบบการกระทำด้วยสติปัญญา ที่ดับทุกข์ได้อย่างน่าอัศจรรย์ ดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศไว้ อย่างมีความงามในเบื้องต้น-ท่ามกลาง-เบื้องปลาย ในภายในจิตของสัตว์.

มรดกที่ ๖๑ : ธรรมะคือระบบการปฏิบัติ ที่ถูกต้อง แก่ความเป็นมนุษย์ของตน ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการ ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น, เรียกสั้น ๆ ว่า “หน้าที่” นั้นแหละคือพระเป็นเจ้าผู้ช่วยให้รอดอย่างแท้จริง.

มรดกที่ ๖๒ : ธรรมะมิใช่ช่วยให้อยู่ในโลกอย่างชนะโลก หรือเหนือโลก มิใช่ให้หนีโลก แต่อยู่เหนืออิทธิพลใด ๆ ของโลก มิใช่จมอยู่ในโลก. มักสอนให้เข้าใจกันผิด ๆ ว่าต้องหนีโลก ทั้งโลก สละโลก อย่างที่ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใครเลย.

มรดกที่ ๖๓ : ธรรมะเป็นสิ่งที่อธิบายยากเพราะคำพูดของมนุษย์มีไม่พอ คือไม่มีคำสำหรับใช้กับสิ่งที่มนุษย์ยังไม่เคยรู้จักมาก่อน; ดังนั้นจึงต้องพยายามพูดและพยายามฟังจนเข้าใจหรือรู้จัก โดยความหมายทั้งในภาษาคนและภาษาธรรม พร้อมกันไป.

ความสุขสำราญ

ที่ไม่มี

ธรรมะ

เป็นรากฐาน

ก็คือ

ความทุกข์

ทรมาน

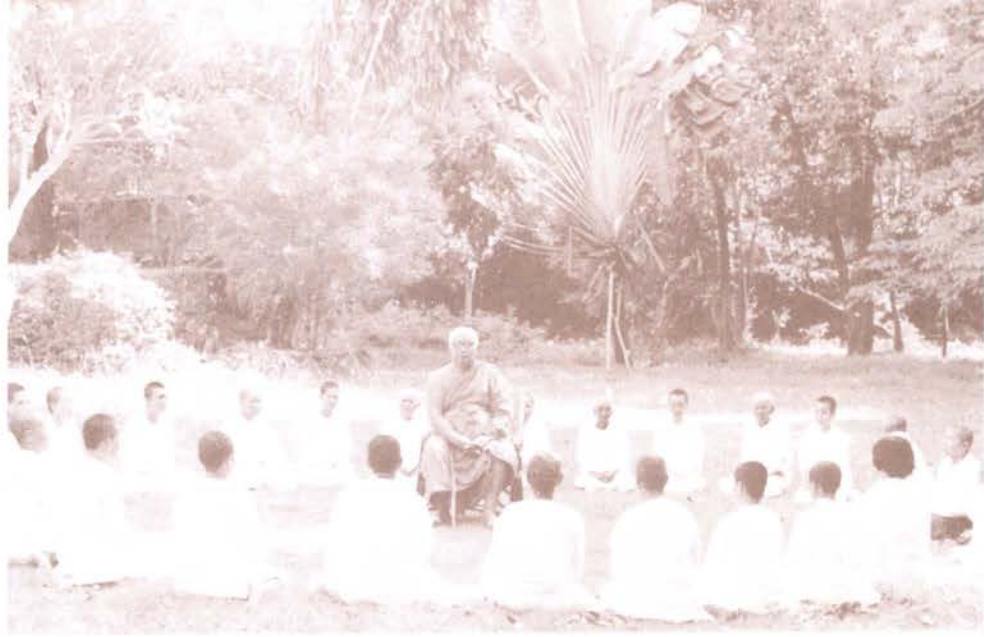
ที่กำลัง

รอเวลาอยู่

โชดร้าย
ไม่ได้มาจาก
เทวดา
พิศาจที่ไทบ
แต่มาจาก
ความประมาท
ไม่รอบคอบ
ของ
บุคคลนั้นาเอง

มรดกที่ ๒๔ : ธรรมะมิใช่ตัวหนังสือหรือเสียงแห่งการ
แสดงธรรม แต่เป็นการกระทำหน้าที่ที่ถูกต้อง ของผู้ปฏิบัติแต่ละ
คนอยู่ทุกอิริยาบถ-ทุกเวลา-ทุกสถานที่ อย่างถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์
ของตน และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกัน, จึงจะเป็นธรรมะที่ถูกต้องตามหลักแห่ง
พุทธศาสนา อันนำมาซึ่งความสงบสุขได้จริง.

มรดกที่ ๒๕ : ศีลธรรมกลับมา เพื่อโลกาสงบเย็น, ปร
มัตตธรรมกลับมา เพื่อโลกาสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลก
จะวินาศ, ถ้าปรมัตตธรรมไม่กลับมา โลกจะมีตมณ; ดังนั้นทุกคนต้อง
ช่วยกันทำให้กลับมา ในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมีสำหรับโลก.

มรดกที่ ๒๖ : ไม่ต้องอาลัยอดีต-ไม่ต้องพะวงอนาคต
ขอแต่ให้ทำหน้าที่ของตน อย่างถูกต้องในปัจจุบัน ก็เพียงพอแล้วที่จะไม่
เป็นทุกข์ และไม่เป็นปัจจัยแก่สังขตทัญญู คือตัวตนที่เวียนว่ายไปในวัฏฏะ.

มรดกที่ ๒๗ : ก ข ก กา ของพุทธศาสนา มิได้ตั้งต้น
ที่พระรัตนตรัย, แต่ตั้งต้นการศึกษาที่ การกระทบทางตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ ว่าได้ก่อให้เกิดวิญญาณ-ผัสสะ-เวทนา อย่างไร จนกระทั่งเกิด
ตัณหา อุปาทาน แล้วเกิดทุกข์; ควบคุมการเกิดเหล่านี้ได้ก็จะดับทุกข์ได้
แล้วก็มีพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ขึ้นมาเอง.

มรดกที่ ๒๘ : โลกทั้งหมดสำเร็จอยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ เพราะเรามีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, โลกจึงมี และเกิดกรณี
ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาขึ้น เพราะไม่รู้ความจริงของเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย
ใจ, หรือโลก อย่างถูกต้องนั่นเอง.

มรดกที่ ๖๙ : ปฏิจจสมุปปาทฝ่ายเกิดทุกข์เกิดขึ้นทุกคราวที่จิตมีตัณหา คือโง่เมื่อมีผัสสะโง่ เวทนาโง่ เพราะอำนาจของอวิชชา จนเกิดตัณหา หรือมีกิเลสครอบงำ; ดังนั้นระวางอย่าโง่ เมื่อมีผัสสะใด ๆ ให้ปฏิจจสมุปปาทฝ่ายทุกข์เกิดขึ้น.

มรดกที่ ๗๐ : ปฏิจจสมุปปาทมีชั้นรอบหนึ่งทุกครั้งที่มีการสัมผัสอารมณ์ด้วยอวิชชา หรือพูดได้ว่าทุกครั้งที่มีจิตเศร้าหมองด้วยการปรุงแต่งของอวิชชา; มิใช่มีอย่างคร่อมภพคร่อมชาติ ถึงกับปฏิจจสมุปปาทรอบเดียวคร่อมชาติสามชาติ เหมือนที่แนะนำสั่งสอนกันอยู่โดยมาก จนกลายเป็นสัสสตทิฎฐิไป.

มรดกที่ ๗๑ : การปฏิบัติที่ดูเหมือนมิได้ปฏิบัติอะไรเลย คือการปฏิบัติทางจิตใจ ให้รู้สึกพอใจอยู่ในความว่างจากตัวตนของตน, กระทำหน้าที่ทุกอย่างกลมกลืนอยู่กับกฎของธรรมชาติ ทำงานเพื่อหน้าที่ มิใช่ทำเพื่อประโยชน์แก่ตัวกู-ของกู.

มรดกที่ ๗๒ : ภาษาธรรมะชั้นสูง ก็ล้วนแต่เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาชาวบ้าน จงพยายามถือเอาความหมายในภาษาชาวบ้านให้มากที่สุด ก็จะเข้าใจคำนั้น ๆ ได้ถูกต้องและถึงที่สุดได้โดยง่าย, เช่นนิพพานคือเย็น. มรรค คือหนทาง. ผล คือลูก. กิเลส คือสิ่งสกปรก. สังโยชน์ คือผูกมัด. อาสวะ คือสิ่งกีดตันออกมาจากการหมักดอง. พุทระ คือตื่นจากหลับ. ธรรมะคือหน้าที่. สังฆะ คือหมู่ของสิ่งที่พึงปรารถนา.

จงดำเนินชีวิต
ของท่าน
ไปบนหนทาง
ที่ส่องสว่าง
อยู่ด้วย
แสง
แห่งพระธรรม

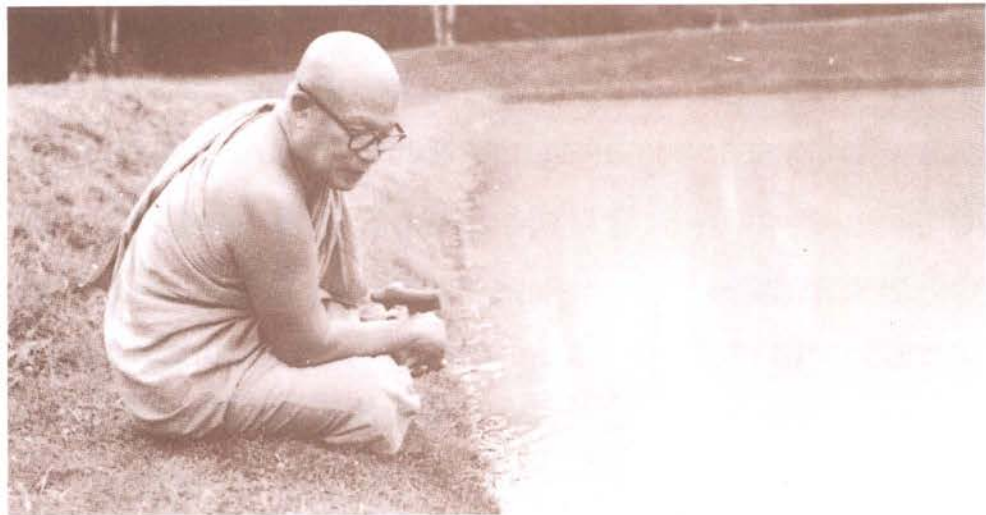

ความเข้าใจผิด
เป็นบ่อเกิด
ของ
การพูดผิด
ทำผิด
แล้วก็ถึง
ความพินาศ

มรดกที่ ๗๓ : มนุษย์สูญ คือผู้มีจิตใจกำลังปราศจาก ความยึดมั่นถือมั่น คือไม่รู้สักยึดมั่นในความหมาย ที่เป็นตัวตนหรือ ของตน ด้วยอุปาทานไปตามอำนาจของอวิชชา. จงมาเป็นมนุษย์สูญ (ว่าง) กันเถิด จะเบาสบาย เฉลี่ยฉลาดปราศจากอคติใด ๆ มีจิตใจเหมาะสม แก่การงานทุกชนิด โดยอัตโนมัติ.

มรดกที่ ๗๔ : เมื่อจิตหลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น ซึ่ง หลงยึดมั่นในคุณค่า อันเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน ตามสมมติสัจจะว่า “ตัว ตน” แล้ว ดี-ชั่ว บุญ-บาป กิเลส-โพธิ หรืออะไรที่บัญญัติกันว่าเป็น ของคู่ตรงกันข้ามนั้น ก็จะเป็นของที่เท่ากัน หรือเป็นสิ่งเดียวกัน เช่น เป็นเพียงสังขารเสมอกัน เป็นสมมติบัญญัติที่เท่ากัน เป็นต้น.

มรดกที่ ๗๕ : เรามีนรก สวรรค์ หรือนิพพาน ชนิดที่ เป็นสันทิฎฐิโก ที่สัมผัสได้กันที่นี้ กันดีกว่า จริงกว่า กว่าชนิดที่คิดว่า จะมีกันต่อเมื่อตายแล้ว, ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า อายตนิกนิริยะ อายตนิคส์คคะ และสันทิฎฐิกนิพพาน. ขอให้รู้จักกันไว้ให้ดี ๆ เถิดจะได้ เป็นพุทธบริษัทสมชื่อ.

มรดกที่ ๗๖ : แผ่นดิน เป็นที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดง ธรรมจักร ประทับอยู่อาศัย และดับขันธปรินิพพาน ของพระ พุทธองค์ตลอดพระชนมชีพ จึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ศึกษาและปฏิบัติ ธรรม เกินกว่าที่จะจัดเป็น “บรมมหาวิทยาลัย” เมื่อนำไปเทียบกับมหา วิทยาลัยในโลกปัจจุบัน. ดังนั้น เราน่าจะนั่งเรียนธรรมะ กันกลางดิน ยิ่งกว่านั่งเรียนบนตึกราคาล้าน ๆ.

เราล่วงเกินใคร

ก็ทวงให้เขา

ให้อภัย

ใคร่นใคร

ล่วงเกินเรา

เราก็ลืม

เรื่อง

การให้อภัย

มรดกที่ ๗๗ : กฎเกณฑ์ เกี่ยวกับลำดับชั้นของนิเวศ-กิเลส-อนุสัย-อาสวะ ที่ควรรู้จัก คือเกิดโลกครั้งหนึ่งก็สะสมราคานุสัยไว้หน่วยหนึ่ง, เกิดโอรธครั้งหนึ่ง ก็สะสมปฏิฆานุสัยไว้หน่วยหนึ่ง, เกิดหลงครั้งหนึ่ง ก็สะสมอวิชชานุสัยไว้หน่วยหนึ่ง, สำหรับจะเกิดกิเลสนั้น ๆ ได้โดยง่าย สะสมไว้ในสันดาน กลายเป็นอาสวะ สำหรับจะกลับออกมาเป็นกิเลส หรือเป็นแต่เพียงนิเวศก็ได้ แล้วแต่กรณี.

มรดกที่ ๗๘ : กามารมณ์หรือเพศรส คือค่าจ้างของธรรมชาติ เพื่อให้สัตว์ทำการสืบพันธุ์ อันเป็นสิ่งเหน็ดเหนื่อย-น่าเกลียด-สกปรก, ยากที่สัตว์จะหลีกเลี่ยงได้ แม้จะเป็นเพียงค่าจ้าง ที่เป็นอาการบ้ำวบเดียว.

มรดกที่ ๗๙ : ความว่าง-จิตว่าง-ทำงานด้วยจิตว่าง-เห็นโลกโดยความเป็นของว่าง-มีชีวิตอยู่ด้วยความว่าง นี่คือนิยามของพุทธศาสนา โดยหัวใจ, สำหรับการศึกษา-ปฏิบัติ-เสวยผลของการปฏิบัติ อย่างพุทธบริษัทแท้ แต่คงจะเป็นการยาก ที่ใครจะเห็นด้วย.

มรดกที่ ๘๐ : อย่าเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ ในลักษณะที่ท่านทรงทนนั่งต้อนรับไม่ไหว เพราะเต็มไปด้วยสัญลักษณ์แห่งไสยศาสตร์ และความมีตัวกู-ของกู ถึงขนาดยกหูชูหาง มีท่าทางแห่งการยกตนข่มผู้อื่น.

มรดกที่ ๘๑ : สิ่งที่เราเรียกว่า “อภิธรรม” นั้น สมมติว่าเอาไปทิ้งทะเลเสียทั้งกระบิ เราก็ไม่ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติเพื่อการดับทุกข์; เพราะเกิดขึ้นสำหรับสติปัญญาที่เพิกเกินจำเป็น ทำให้เน้นซ้ำแก่สติปัญญาทั่วไป. ดังนั้นใคร ๆ ไม่ต้องเสียใจหรือน้อยใจ ว่าไม่มีโอกาสจะเรียน หรือเรียนไม่ไหว.

เพื่อปกปิด
ความชั่ว
เพียงอย่างเดียว
ก็ต้อง
ทำความชั่ว
อีก
หลายอย่าง
เปิดเพษมัน
เสียยังจะดีกว่า

มรดกที่ ๘๒ : มิติที่สี่ของอารมณ์ทั้งหลายนั้นคือการกินเวลา กับการกินเนื้อที่ ที่สัมพันธ์กันอย่างดี. ถ้าใครรู้เท่าทันเรื่องนี้แล้ว จะไม่หลงใหลในความงาม-ไพเราะ-หอม-อร่อย-นิ่มนวลชวนสัมผัส แล้วก็โง่ไปเกลียดชังฝ่ายที่ตรงกันข้าม.

มรดกที่ ๘๓ : รสของกามารมณ์ทุกรูปแบบเป็นเรื่อง “บ้าวบเดียว”. แต่มนุษย์และเทวดาก็หลงบูชา ถึงกับยกให้เป็นเรื่องกามเทพ เสมือนหนึ่งเป็นพระเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง เอาเสียทีเดียว; แต่สัตว์เดรัจฉานหาเป็นเช่นนั้นไม่ จึงคิดดูให้ดีเถิด.

มรดกที่ ๘๔ : สวรรค์ที่มีได้ทุกอิริยาบถ คือ ความรู้สึกว่าตนเองได้ปฏิบัติธรรมะอย่างถูกต้อง แล้วก็พอใจในการกระทำของตนเอง อยู่ทุกอิริยาบถ ถึงกับยกมือไหว้ตัวเองได้ ทุกคราวที่ระลึกถึง. นี่คือสวรรค์ที่แท้จริง ที่นี้และเดี๋ยวนี้ สวรรค์อื่นทุกชนิดขึ้นอยู่กับสวรรค์นี้.

มรดกที่ ๘๕ : ต้นไม้พูดได้ และแสดงธรรมอยู่เสมอ แต่คนไม่ได้ยินเอง. มันพูดเรื่องหน้าที่ เรื่องไตรลักษณ์ เรื่องความสงบ, และพูดว่า พวกมนุษย์ อย่าบ้ากันเกินไปนักไฉน; แต่มนุษย์ก็ไม่ได้ยินเอาเสียเลย.

มรดกที่ ๘๖ : ถ้ามีการมองที่ดี ก็จะมีแต่การได้ ไม่มีเสีย, ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น แม้ที่สุดแต่ความตาย; นับประสาอะไรกับเรื่อง การสูญเสียน้อย ๆ น้อย ๆ, หากแต่คนโง่ไม่รู้จักมองให้เกิดปัญญา ว่าสิ่งเหล่านั้นมาสอนให้อย่างไรบ้าง ทั้งที่ทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนแต่มาสอนทั้งนั้น.

มรดกที่ ๘๗ : เรื่องกรรมที่ถูกต้องแท้จริงในพุทธศาสนา คือเรื่องกรรมไม่ดำไม่ขาว เป็นที่สิ้นสุดแห่งกรรมดำกรรมขาว คือเหนือดีเหนือชั่ว เหนือบุญเหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์ เป็นไปเพื่อนิพพานส่วนเดียว. เพียงแต่สอนว่าทำดี-ดี ทำชั่ว-ชั่ว นั้น ยังมีไซ้ของพุทธแท้ เพราะมีสอนกันอยู่ก่อนพุทธกาล แต่ก็ยังคงเรียกว่า กรรมวาที ได้เหมือนกัน, เป็นเรื่องกรรมครั้งเดียวไม่สมบูรณ์.

มรดกที่ ๘๘ : ปรมัตถธรรมต้องกลับมา เพื่อเป็นรากฐานของศีลธรรม ซึ่งบอกแต่เพียงว่าให้ทำอะไร แต่ไม่ได้บอกว่าเหตุใดจึงต้องทำเช่นนั้น และยังบอกอะไรอื่นอีกบางอย่าง เพื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นในการกระทำนั้น. ดังนั้น จงสนใจในปรมัตถธรรม กันให้เพียงพอเถิด เพื่อความสมบูรณ์แห่งการมีศีลธรรม.

มรดกที่ ๘๙ : การสมรสทางวิญญาณ กับบุคคลทุกคนในโลก เป็นสิ่งที่กระทำได้ โดยที่เขาเหล่านั้นไม่รู้สึกรู้สีกตัว: นั่นคือการทำตนเป็นเพื่อนทุกข์ ในการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย และมีเมตตาธรรมชนิดอัปป์มัญญา.

มรดกที่ ๙๐ : การเห็นแก่ตัว คือจุดศูนย์กลางของความไม่มีศีลธรรมและปรมัตถธรรม จึงทำบาปอกุศลได้อย่างมั่นใจว่าถูกต้องและเป็นธรรม ทุกประการแล้ว, ดังนั้น ศาสนาทุกศาสนา จึงมุ่งหมายสอนการทำลายความเห็นแก่ตัว, ถ้ามีจะนั้นก็มิใช่ศาสนา.

มรดกที่ ๙๑ : โดยหลักธรรมะ เราอาจจะมีจิตเป็นสุขแท้จริง ได้ตั้งแต่เมื่อกำลังทำการงานนั้น ๆ อยู่ แต่ไม่มีใครสนใจความสุขที่แท้จริงชนิดนี้ เพราะชะเง้อหาแต่ความเพลิดเพลินอันหลอกลวงเพื่อแลกเอาด้วยหยาดเหงื่อแรงงานนั้น ๆ อยู่ตลอดเวลา.

มรดกที่ ๙๒ : การเกิดทางวิญญาณในขณะแห่งปฏิจจ-สมุปบาทที่คนไม่รู้จัก นั่นมีทุกคราว ที่คนสัมผัสอารมณ์ด้วยอวิชชาแล้วเกิดตัณหา, มิใช่หมายถึงการเกิดหนเดียวตายหนเดียว ซึ่งเป็นการเกิดฝ่ายรูปธรรม ดังที่เข้าใจกัน แล้วก็ไม้อาจจะเข้าใจเรื่องปฏิจจสมุปบาท.

มรดกที่ ๙๓ : การบรรลุนิพพาน หรือมีธรรม นั้นไม่ได้หมายความว่า ต้องเรียนอภิธรรม-กินแต่ผัก-ห่มจีวรกรัก-แบกกลด-ถือไม้เท้ายาว-พูดเบา ๆ-เดินค่อย ๆ แขนงลูกประคำ เป็นต้น แต่บรรลุนิพพานได้ด้วยการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎอภิปัจจยตาของศีล-สมาธิ-ปัญญา.

มรดกที่ ๙๔ : ธรรมะของโพธิสัตว์ สรุปลงได้เป็น ๔ หัวข้อ คือ สุทธิ-ปัญญา-เมตตา-ขันติ ซึ่งมีแววแสดงอยู่ที่ใบหน้าของอวโลกิตศวรรปฐมมาที่ศิลปินกระทำขึ้นถึงระดับมาตรฐานของยอดศิลปะ.

พรุ่งนี้
มิใช่สำหรับ
แก้ไข
ข้อผิดพลาด
ของวันนี้
มิใช่
เพื่อเสริม
ความผิดพลาด
ให้สมบูรณ์
เต็มที่

ทูเบา
ใจเบา
ปัญญาเบา
เป็น
สมบัติ
ของคนเบา
โดย
เสมอกัน

มรดกที่ ๙๕ : ความทุกข์สอนอะไร ๆ ให้เราได้ดีกว่าความสุข คือสอนตรงกว่า-มากกว่า-รุนแรงกว่า; ความสุขมีแต่ทำให้ลึ้มตัว เหลิงเงิ่งไม่ทันรู้ และไม่คอยสอนอะไร. ขอชอบใจความทุกข์ ซึ่งเป็นเสมือน “เพชร” ในห้วงคางคก.

มรดกที่ ๙๖ : เพชรในห้วงคางคก คือความดับทุกข์ ที่หาพบในความทุกข์ เสมือนการดับไฟ ก็หาพบที่ไฟนั่นเอง. จงรู้จักความลับข้อนี้ ด้วยกันทุกคนเถิด, มิฉะนั้นจะหาไม่พบ สิ่งที่ควรพบตามธรรมชาติทั่วไป.

มรดกที่ ๙๗ : ระบบการปฏิบัติดับทุกข์ไม่เหลือในขั้นสุดท้ายนั้น เป็นการตกกระไดพลอยกระโจน คือเมื่อรู้ว่าจะดับชีวิตหรือตายแน่แล้ว ก็ไม่มีจิตกวดแกว่งอย่างใด แต่ตั้งจิตสมัครดับไม่เหลือจากการเวียนว่ายตายเกิด, ไม่มีหวังในการเกิดใหม่ โดยสิ้นเชิง.

มรดกที่ ๙๘ : ขอย้ำเรื่องนรก-สวรรค์ที่แท้ในพุทธศาสนา อีกครั้งหนึ่ง ว่าได้แก่ผลที่ได้รับจากการกระทำผิดหรือกระทำถูกต้องทางอายตนะ เมื่อมีผัสสะที่ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ อันกำลังรู้สึกอยู่ในจิต ที่นี้และเดี๋ยวนี้. นรกใต้ดิน หรือสวรรค์บนฟ้าต่อตายแล้ว ที่กล่าวกันมาแต่ก่อนพุทธกาลนั้น ขึ้นอยู่กับนรกสวรรค์ที่แท้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้.

มรดกที่ ๙๙ : การสอนเรื่องทางจริยธรรมทุกเรื่องต้องสอนครบเป็นคู่ ๆ คือสอนทั้งข้อที่ว่าจะให้ทำอย่างไร (ตัวศีลธรรม) และข้อที่ว่าจะทำไมจึงต้องทำอย่างนั้น (ตัวปรมัตถธรรมซึ่งเป็นเหตุผลของศีลธรรม); และถ้าเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งว่ามันจะมีผลแท้จริงอย่างไรเข้าอีกด้วยก็จะยิ่งดี. ขอย้ำได้บอกพร่องในหลักเกณฑ์ข้อนี้.

มรดกที่ ๑๐๐ : หัวใจพุทธศาสนาสำหรับคนทั่วไป ทั้งที่กำลังปฏิบัติและที่เสร็จการปฏิบัติแล้ว นั่นคือ สัจธรรมที่ว่า “สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็นตัวตน-ของตน” : ทุกคนต้องปฏิบัติสิ่งนี้ และได้รับผลของสิ่งนี้.

พ.ศ. ๒๔๕๓-ต.ช.เงื่อม พานิช อายุ ๔ ขวบ

พ.ศ. ๒๔๖๙-อุปสมบท ได้ฉายา "อินทปญฺโญ"

พ.ศ. ๒๔๗๓-มาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ

ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

ภาพถ่ายเมื่อพ.ศ. ๒๔๙๙

๘๓ ปี ๔๒ วัน ชีวิตอันทรงคุณค่า ของ พุทธทาสภิกขุ

พ.ศ. ๒๔๗๕-เริ่มกิจการสวนโมกขพลาราม ที่พุมเรียง

พ.ศ. ๒๔๙๑-แสดงปาฐกถาธรรมที่วัดสวนดอก จ.เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๐๓-แสดงปาฐกถาธรรมที่หอประชุมใหญ่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในโบสถ์สวนโม

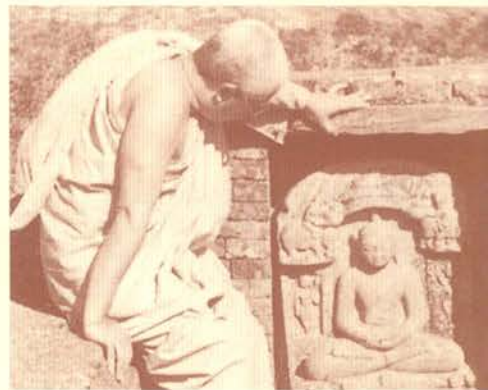
พ.ศ.๒๔๙๗-เป็นผู้แทนคณะสงฆ์ไทยไปร่วมงานจักรวรรดิสงฆ์ที่
ที่ร่างกุ้ง ประเทศพม่า

พุทธเจ้าองค์ที่ ๓ นิกายเถรวาท สรรพคุณวิเศษวิจิตร
พุทธเจ้าองค์ที่ ๓ ชาติวิเศษ วิเศษวิเศษ วิเศษวิเศษ
พุทธเจ้าองค์ที่ ๓

ข้าพเจ้ามอบชีวิตและร่างกายนี้ ถวายแด่พระพุทธรูปองค์นี้ ข้าพเจ้า
เป็นทาสของพระพุทธรูปองค์นี้ พระพุทธรูปองค์นี้เป็นนายของข้าพเจ้า
เพราะเหตุนี้จึงชื่อว่า "พุทธทาส"

พ.ศ.๒๔๙๘-เยือนถิ่นพุทธภูมิ

พ.ศ.๒๕๐๕-บรรยายธรรมประกอบสไลด์ ขุดปริศนาธรรม ที่หอประชุม เอ ยู เอ

พ.ศ.๒๕๐๕-อ่านบทความธรรมะ
ออกอากาศทางวิทยุสื่อสาร

พ.ศ.๒๕๐๑-เข้าร่วมประชุมองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก(พส
ล) ตึกสันติไมตรี กรุงเทพฯ

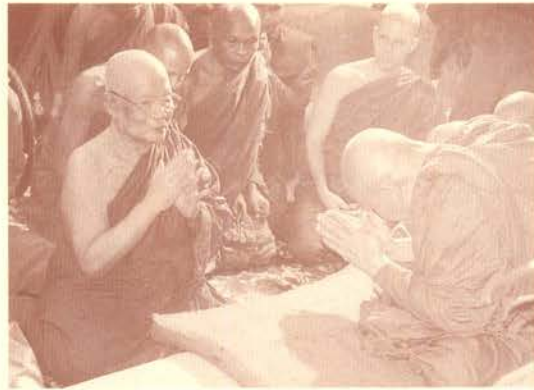
พ.ศ.๒๕๔๐-สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(เจริญ ญาณวาระ)
เดินทางมาให้กำลังใจถึงสวนโมกข์

องค์ทะไลลามะเสด็จเยือนสวนโมกข์
พ.ศ.๒๕๑๕

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
เสด็จเยือนสวนโมกข์ พ.ศ.๒๕๒๑

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช เสด็จเยือนสวนโมกข์ พ.ศ.๒๕๓๐ และพ.ศ.๒๕๓๕

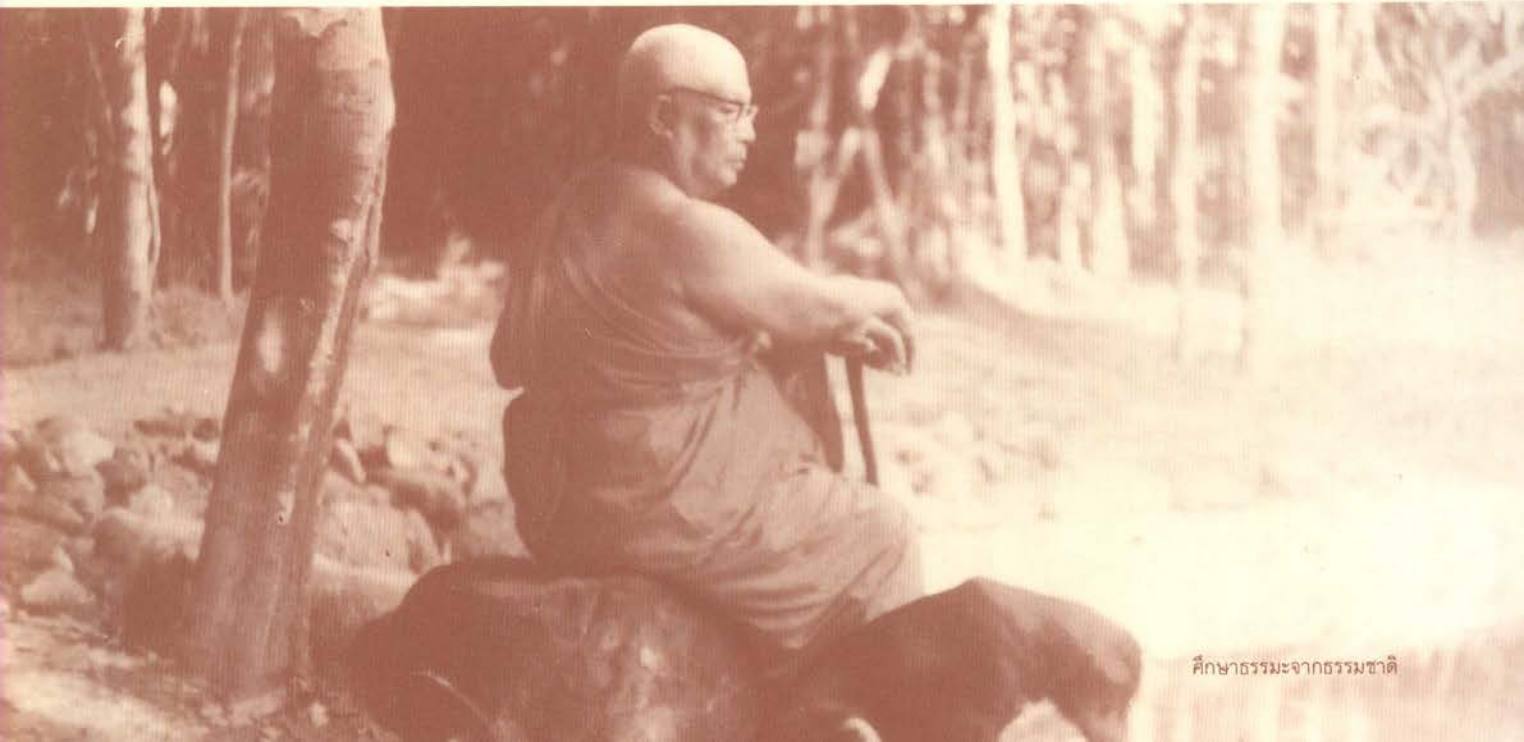
เด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เสด็จเยือนสวนโมกข์

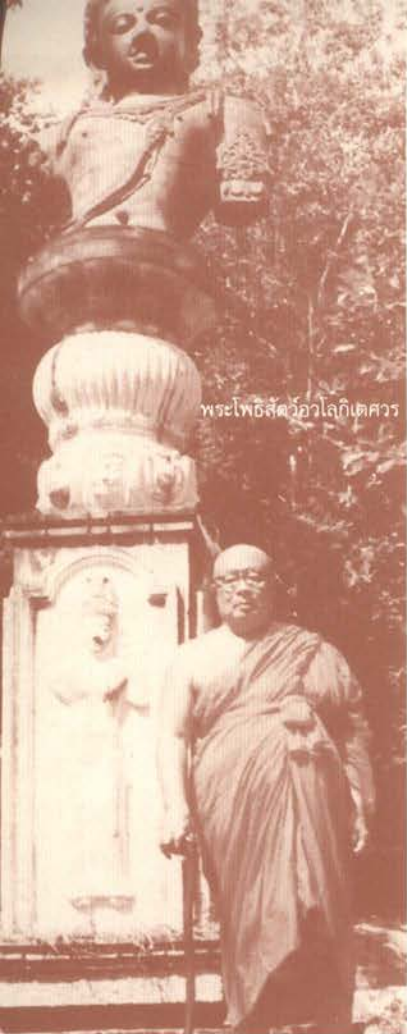
สามสหายธรรม

สนทนาธรรมกับชาวต่างประเทศ

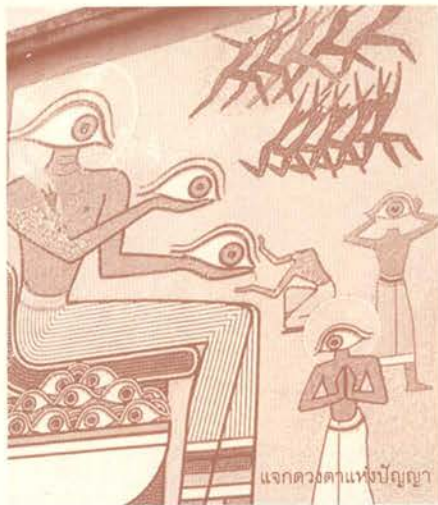
ศึกษาธรรมะจากธรรมชาติ

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

แสดงธรรมวันลอยอายุ

แจกดวงตาแห่งปัญญา

นางงามสจนโมกษ์

คือหมอ ! ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔ แสดงธรรมวันลอยอายุ ขณะอาพาธ

พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๓๕-อาพาธ"มีสติต่อสู้ความเจ็บไข้"

ให้โอวาทสามเณรภาคฤดูร้อน

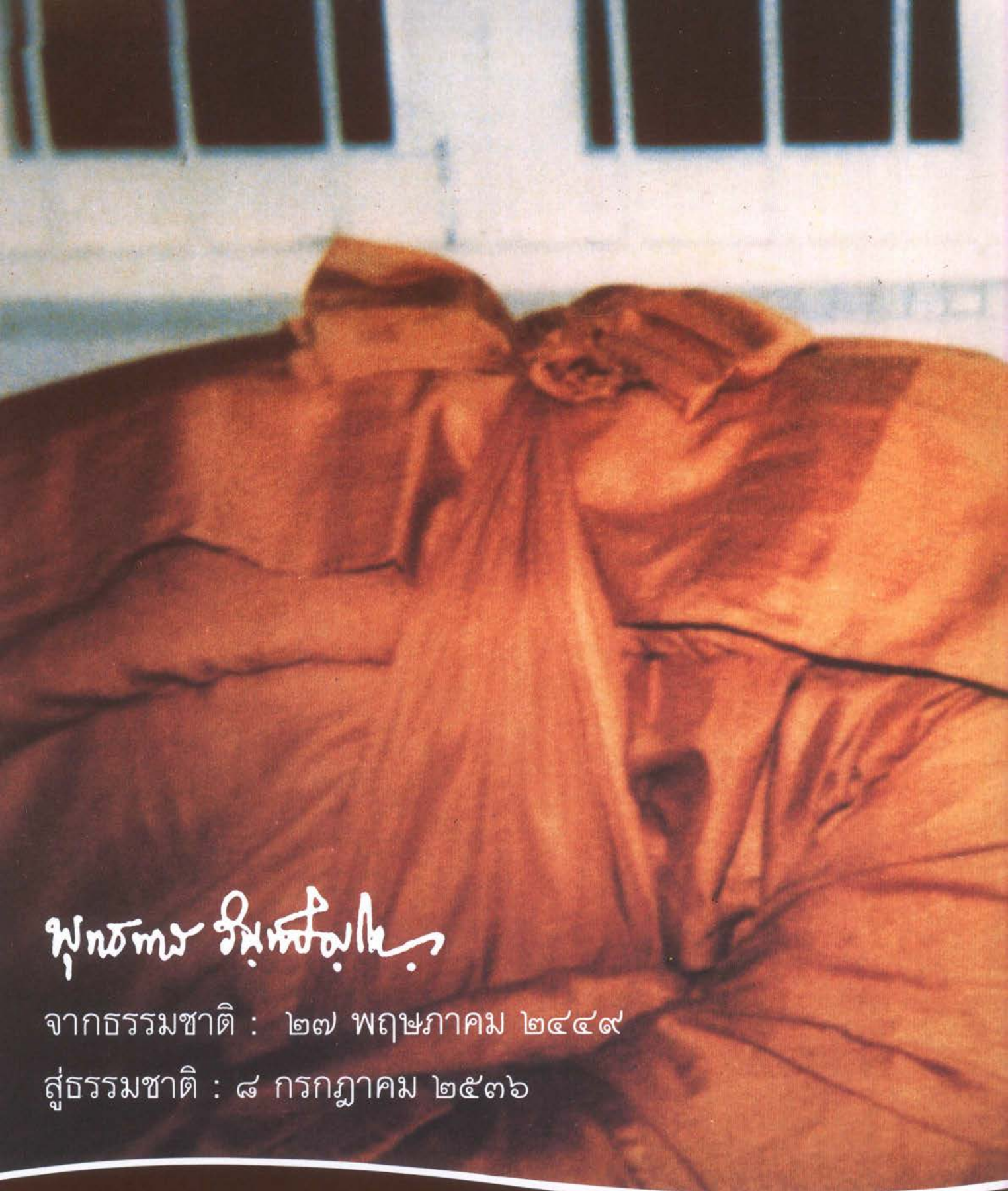
“.....พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า
ตถาคตเกิดมาในโลกนี้ เพื่อประโยชน์แก่มหาชนทั้งเทวดาและมนุษย์
ธรรมวินัยของตถาคตมีอยู่ในโลกนี้
เพื่อประโยชน์แก่มหาชนทั้งเทวดาและมนุษย์
และให้พุทธบริษัทช่วยกันรักษาธรรมวินัยไว้ในโลกนี้
เพื่อประโยชน์แก่สัตว์โลกทั้งเทวดาและมนุษย์
ทรงย้ายเช่นนี้ทุกๆ ไปในที่หลายแห่ง
สาวกทุกคนจึงมีหน้าที่สืบพุทธประสงค์
ในสิ่งที่ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์
โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็ทำหน้าที่ไม่ให้กิเลสครองโลก
โดยพยายามทำด้วยความกล้าหาญในทางจริยธรรม
อาตมาจึงพยายามกระทำในลักษณะนี้ตลอดมา โดยหวังอยู่ว่า

**โลภศพบของอาตมา ก็คือ
ความดีที่ทำไว้ในโลก
ด้วยการเผยแผ่พระธรรม
ปาฐาสำหรับอาตมา ก็คือ
บรรดาประโยชน์ทั้งหลายที่ทำไว้ในโลก
เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์**

และขอชักชวนให้ท่านทั้งหลายถือหลักเกณฑ์อย่างเดียวกันว่า
โลภศพบของเรา ก็คือความดีที่ทำไว้ในโลก
ปาฐาของเราก็คือประโยชน์ทั้งหลายที่เราได้ช่วยกันทำไว้
เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์.....”

จาก ปาฐกถาธรรม เรื่อง “คนทำบาปกรรม เพราะขาดสัมมาทิฏฐิ”
ของ พระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ)

พจนานุกรม วิเศษ

จากธรรมชาติ : ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๙

สู่ธรรมชาติ : ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖

ไม่รู้สักเป็น "ตัวกู" ไม่บวก-ไม่ลบ

สันติภาพ-สันติสุข...นิพพาน

ธรรมะ คือ คู่ชีวิต

ธรรมะ คือหน้าที่, หน้าที่คือสิ่งที่ช่วยให้รอด, ธรรมะจึงเป็นคู่ชีวิต.
ธรรมะ คือสิ่งที่ต้องเรียนรู้ แล้วปฏิบัติให้ถูกต้องแก่ความรอด ทั้งทางกายและทางจิต
ทุกขั้นตอนแห่งชีวิต ทั้งเพื่อตนเองและผู้อื่น.
ธรรมะ คือความจริงที่ว่าสิ่งทั้งปวง เป็นอนัตตา
ไม่มีอะไรที่อาจยึดถือ เป็นตัวตน หรือของตน,
เพียงแต่พัฒนาตามที่ต้องการ แล้วคืนเจ้าของเดิม คือธรรมชาติไป.

ดับสังขาร

อนิจจา วต สงฺขารา	“สิ่งที่เหตุ ปรุงขึ้นมา ไม่เที่ยงหนอ!”
อุปาท วยธมฺมิโน; พอ	เกิดแล้วก็ แปรไป เป็นธรรมดา
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ	มันเกิด,ผลิ แล้วก็ดับ ดับต่อหน้า
เป็นเช่นนี้ เวียนวัฏฏ์ อยู่อัตรา	ใครจะว่า วอนอย่างไร ไม่ฟังกัน
เตสํ รูปสโม สุโข; แปล	ว่าสุขแท้ คือสงบการ ปรุงแต่งนั้น
ไม่ปรุงแต่ง ตัวตนอะไร สักสิ่งอัน	ชีวิตดับ หรือไม่นั้น ไม่เป็นประมาณ ฯ

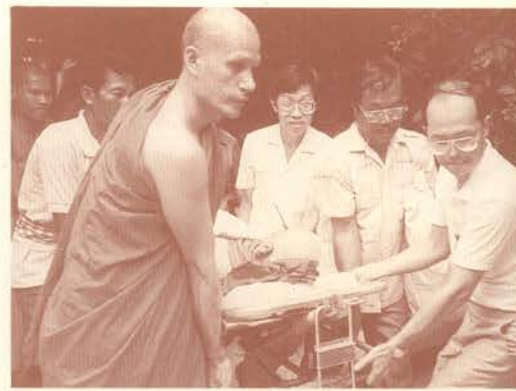
ผู้ดับไม่เหลือ

อย่าเข้าใจ ไปว่า ต้องเรียนมาก	ต้องปฏิบัติ ลำบาก จึงพ้นได้
ถ้ารู้จริง สิ่งเดียว ก็ง่ายตาย :	รู้ดับให้ ไม่มีเหลือ เชื่อก็ลอง.
เมื่อเจ็บไข้ ความตาย จะมาถึง	อย่าพรันพรึง หวาดไหว ให้หม่นหมอง
ระวังให้ ดีดี “นาที่ทอง”	คอยจดจ้อง ให้ตรงจุด หลุดได้ทัน.
ถึงนาที่ สุดท้าย อย่าให้พลาด	ตั้งสติ ไม่ประมาท เพื่อดับขั้นธ
ด้วยจิตว่าง ปล่อยวาง ทุกสิ่งอัน	สารพัน ไม่ยึดครอง เป็นของเรา.
ตกกระได พลอยกระโจน ให้ดีดี	จะถึงที่ มุ่งหมาย ใด้ง่ายเข้า
สมัครใจ ดับไม่เหลือ; เมื่อไม่เอา	ก็ดับ“เรา” ดับตน ดลนิพพาน ฯ

พุทธทาสภิกขุ

หุ่นจำลองท่านพุทธทาส-ฝีมือ มานพ สุวรรณบิณฑชะ นำสู่สวนโมกข์ ๒๕ พ.ค. ๓๖

๒๕ พ.ค. ๓๖ - หลอดเลือดในสมองแตก
พาไปโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี

๒๗ พ.ค. ๓๖ - พากลับสวนโมกข์

๒๘ พ.ค. ๓๖ - พาไปโรงพยาบาลศิริราช

๒๘ พ.ค. - ๘ ก.ค. ๓๖

-รักษาพยาบาลที่หออภิบาลการหายใจ
ตึกอัมรินทร์ โรงพยาบาลศิริราช

ตั้งเครื่องสักการะหน้าห้องพยาบาล

พิธีอาจริบฐา"๘๗ ปี ท่านพุทธทาส"-๒๗ พ.ค. ๓๖

๘ ก.ค. ๓๖ -นำท่านพุทธทาสกลับสู่สวนโมกข์ ถึงแก่กรรมภาพ เวลาประมาณ ๑๑.๒๐ น.

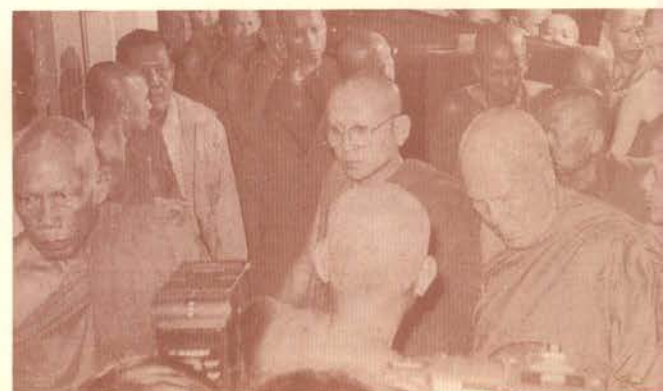

ท่านปัญญาวัณนทะเลแสดงธรรมกถาก่อนบรรจศพ คำวันที่ ๘ ก.ค. ๓๖

ท่านปัญญาวัณนทะเลทอดผ้าบังสุกุล ภาวะศพ

บรรจุงหีบที่เตรียมไว้

หีบบรรจศพ

ปากไม้ไผ่ธรรมดา ๗ อัน

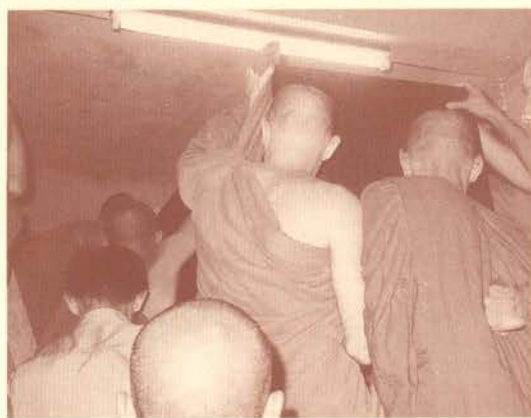
นำหีบศพไปยังที่เก็บด้านหลังศาลาธรรมโพชน์

ภายในศาลาธรรมนิเวศน์

นำหีบศพออกจากห้อง

ยกชั้นที่เก็บ

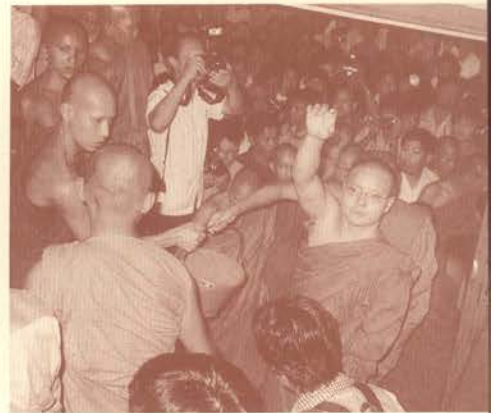
นำลงบ่อซีเมนต์

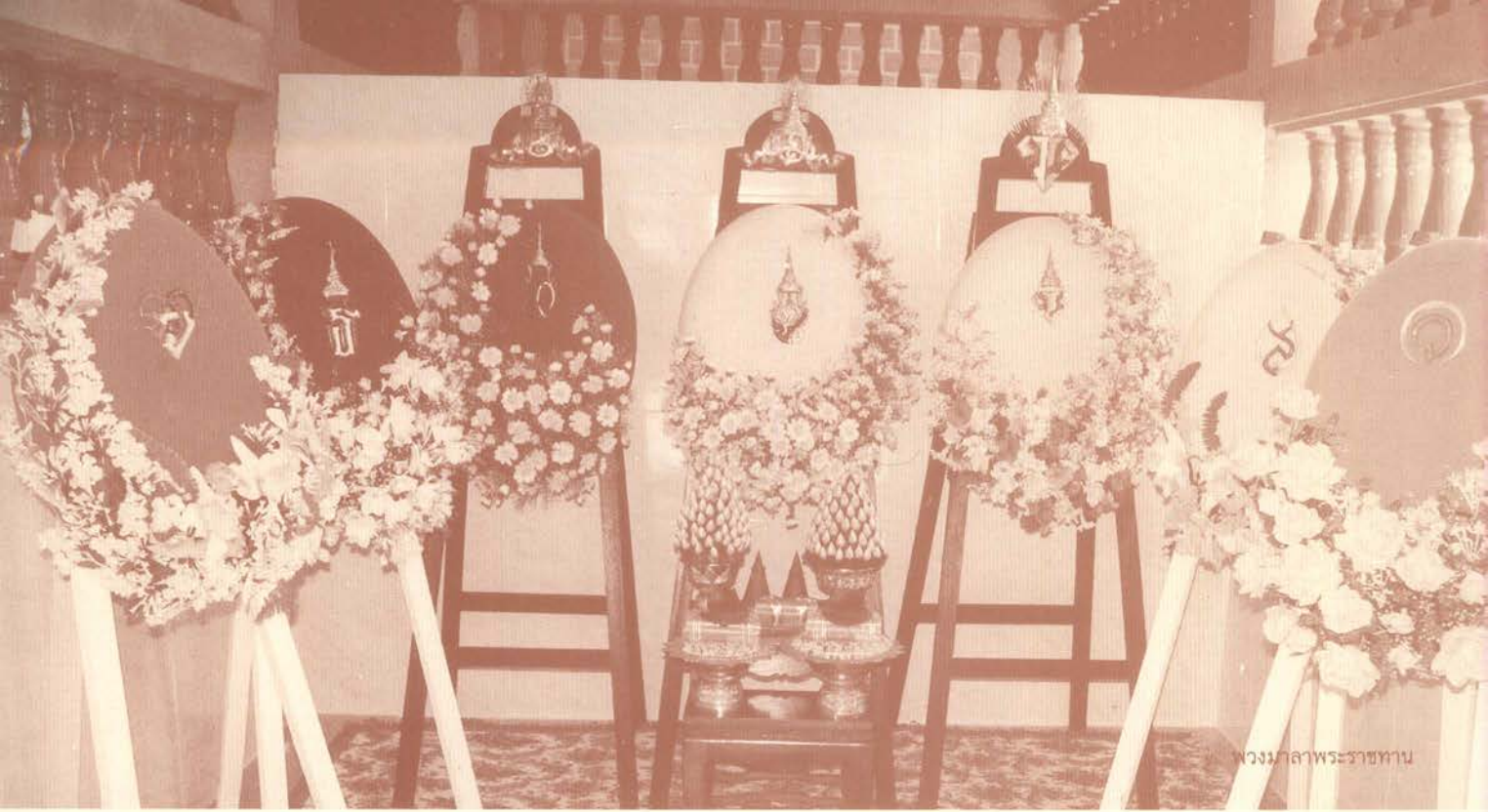

ปิดฝาซีเมนต์

ช่วยกันขนทรายถมบ้นฝาซีเมนต์ ๑ ฟุต

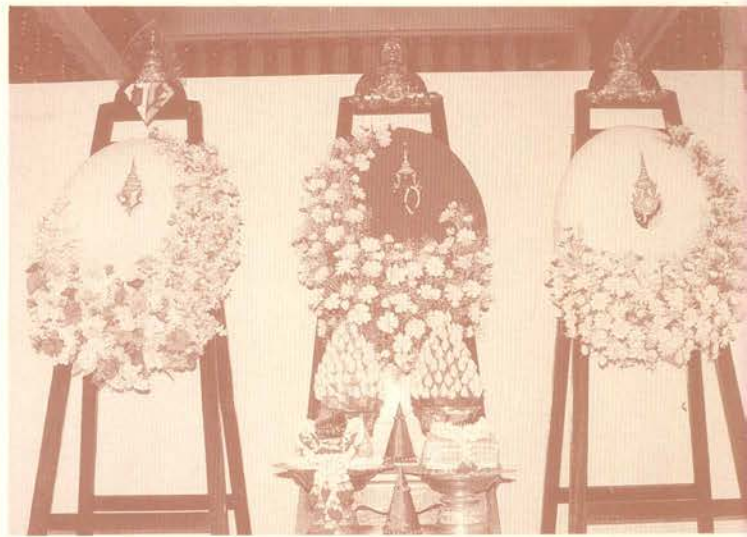

พวงมาลาพระราชทาน

๕ ก.ค.๓๖ พลพณฯ นายกรัฐมนตรี เดินทางมาคารวะศพท่านพุทธทาส

๕ ก.ค.๓๖ - ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ องคมนตรี นำพวงมาลาพระราชทานมาคารวะศพท่านพุทธทาส

พักน้อย

เกินพอดี

จงเตรียมตัว

ไว้ให้เต็มที่

เพื่อพบกับ

ความ

ไม่มีอะไรจะกิน

พักน้อย

แต่พอดี

มีโอกาสที่

จะเกิดความอริ

แก่ผู้ที่

ไม่มีอะไรจะกิน

มรดกที่ ๑๐๑ : ชาติในปฏิจจสมุปบาท คือ การเกิดทางจิต-ทางวิญญาณ อันจะมีขึ้นทุกคราวที่มีความรู้สึกเป็นตัวกู-ของกู เกิดขึ้นมาในจิต และเป็นทุกข์ทางใจอย่างหนักหน่วง ทุกคราวที่เกิด; ส่วนชาติทางกายนั้น มีครั้งเดียวจนกว่าจะเข้าโลง และมีทุกข์ทางกายพอสถานประมาณไม่ทรมาณมากเหมือนทางจิต.

มรดกที่ ๑๐๒ : ทำบุญด้วยปาก (ธรรมทาน) ได้บุญมากกว่า ทำด้วยของ (วัตถุทาน) แต่คนส่วนมากทำไม่ได้เพราะเต็มอึดอยู่ด้วยความทุกข์ มีดมนยิ่งกว่าตาบอด พูดเรื่องดับทุกข์ไม่เป็น. พูดเป็นแต่เรื่องการจมอยู่ในโลก ซึ่งมีใช้เรื่องธรรมทาน เพื่อให้มีจิตใจอยู่เหนือโลก ทั้งที่กายอยู่ในโลก. ขอให้ทุกคนเลื่อนระดับการทำทานของตนให้ขึ้นมาอยู่ในระดับที่เรียกว่าธรรมทาน.

มรดกที่ ๑๐๓ : ชีวิตเป็นสิ่งที่เต็มธรรมะลงไปได้ จนกว่าจะเต็ม คือเต็มลงไปด้วยการทำหน้าที่ ที่ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการ จนกระทั่งบรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด.

มรดกที่ ๑๐๔ : ธรรมะในบทกล่อมลูก ที่แสดงว่าบรรพบุรุษรู้ธรรมะอย่างพอดี คือบทกล่อมลูกที่ว่ามะพร้าวนาฬิกาฬิกา กลางทะเลขึ้นฝั่ง คือทะเลแห่งบุญและบาป, และจะถึงต้นมะพร้าวได้ เฉพาะผู้พ้นทั้งบาปและบุญ แล้วสัมผัสกับนิพพาน หรือมะพร้าวต้นนั้น ในลักษณะที่หาพบนิพพานได้ท่ามกลางวิภูฏสงสาร.

มรดกที่ ๑๐๕ : ศิล-สมาธิ-ปัญญา ของธรรมชาติ มีในกิจการทุกอย่างของมนุษย์ (แม้สัตว์) คือมีความเป็นอยู่ถูกต้อง มีกำลังจิตเพียงพอ มีความรู้เพียงพอ ในหน้าที่ของตน. ชีวิตทุกชีวิตมีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาสิ่งนี้ทุกรูปทุกนาม.

มรดกที่ ๑๐๖ : อนันตริยสมาธิ เป็นสิ่งที่ควรรู้จัก ในฐานะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองอย่างเพียงพอ ทุกคราวที่เรามีความต้องการ และทำอะไรด้วยสติปัญญา สัมมาทิฐิอย่างเต็มที่ แต่ไม่มีใครสนใจ.

เสียง
ประชาชน
มิใช่
เสียงสวรรค์
เสมอไป
เป็นเสียงนรก
ก็ได้
เมื่อไรดีลธรรม

มรดกที่ ๑๐๗ : ถ้าสมรสกันทางเนื้อหนังไม่ได้ ก็สมรสกันทางจิตทางวิญญูณได้ แม้กับพระพุทธรองค์ที่พูดกันว่านิพพานแล้วกว่าสองพันปี แต่ยังทรงอยู่โดยพระคุณ. นั่นคือ การกระทำให้ถูกต้องตามพระพุทธรประสงคร้อยเปอร์เซ็นต์ในการปฏิบัติธรรม.

มรดกที่ ๑๐๘ : ศึกษาหรือสิกขา ตามความเห็นของข้าพเจ้า คือการรู้จักตัวเอง-เห็นตัวเอง-ด้วยตัวเอง-ในตัวเอง-เพื่อตัวเองอย่างแจ่มชัดถูกต้องและสมบูรณ์ จนทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ทุกฝ่าย.

มรดกที่ ๑๐๙ : ความริษยา คือไฟเจียบที่จะเผาผลาญจิตใจของผู้ที่มีมัน เหมือนตกรกทั้งเป็น ตั้งแต่ต้นจนตลอดเวลา ทั้งที่ผู้ถูกริษยา ไม่รู้สักอะไรมลตลอดเวลาเช่นกัน. ดังนั้นจะทำไปทำไม? คู่่มค่ากันที่ตรงไหน?

มรดกที่ ๑๑๐ : บัดนี้ ยิ่งเจริญคือยิ่งยุ่ง ยิ่งเจริญที่สุดคือยิ่งเกินจำเป็น เพราะปราศจากสติปัญญา อันทำให้รู้จักเจริญอย่างถูกต้อง พอเหมาะพอดีเป็นมัชฌิมาปฏิปทา; จงรู้จักเจริญกันเสียใหม่ ในด้านจิตวิญญูณที่อาจดับทุกข์ของตนได้เถิด.

มรดกที่ ๑๑๑ : ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นสิ่งที่ต้องควบคุมให้ดี ๆ : มันจะเกิดเป็นนรกขึ้นมา เมื่อมีการปฏิบัติผิด และจะเกิดเป็นสวรรค์ขึ้นมา เมื่อมีการปฏิบัติถูก ณ ที่นั้น ๆ. จงจัดการกับตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้ถูกต้อง ในเมื่อมีการสัมผัส ณ ที่นั้น ๆ จนเป็นสวรรค์อยู่ได้ จนตลอดเวลาเถิด จะเป็นพุทธบริษัทโดยสมบูรณ์อยู่ในขั้นต้น.

มรดกที่ ๑๑๒ : ถ้าไม่มีการเกิดทางจิตทางวิญญาณในจิตใจว่าตัวกู-ของกู แล้วการเกิดทางกายที่เกิดครั้งเดียวตายครั้งเดียว ก็หาอาจทำให้เกิดทุกข์ใด ๆ ได้ไม่. แม้ความแก่-เจ็บ-ตาย ก็หาทำให้เกิดทุกข์ได้ไม่ เพราะไม่มีการรับเอามาเป็นของกู.

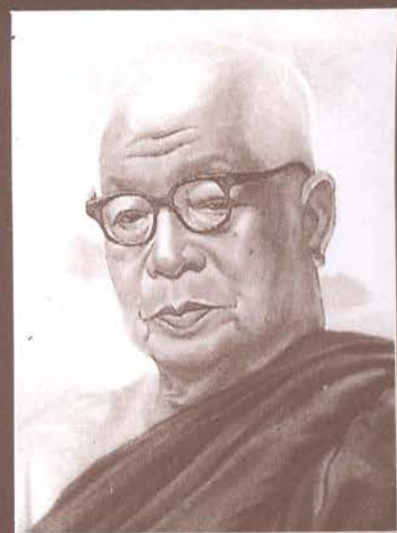
มรดกที่ ๑๑๓ : การบรรลุมรรคผลนิพพานมิได้มีไว้เพื่อบอกให้ผู้อื่นทราบ และแม้ที่จะรู้เอง ก็ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าบรรลุขั้นไหนเท่าไร เพียงแต่รู้ว่าทุกข์กำลังดับไป ๆ จนกว่าจะหมดสิ้น ก็พอแล้ว; เหมือนรองเท้าสึก ก็รู้ว่าสึก (จนกว่าจะใช้ไม่ได้) ก็พอแล้ว, ไม่ต้องรู้ว่ามันสึกกี่มิล. ในวันหนึ่ง ๆ.

มรดกที่ ๑๑๔ : ความสุขที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ต้องได้มาเปล่า ๆ โดยไม่ต้องเสียสตางค์ เหมือนดั่งที่ตรัสว่า ถอนความรู้สึกว่าตัวตนเสียได้แล้ว ก็ได้นิพพานมาเปล่า ๆ ไม่ต้องเสียมูลค่าอะไร. ส่วนความสุขเทียม หรือความเพลิดเพลินที่หลอกลวงนั้น ใช้เงินซื้อมาเท่าไรก็ไม่รู้จักพอ, จนตัวตายก็ไม่พบกับความสุขที่แท้จริง.

มรดกที่ ๑๑๕ : สังขารทั้งปวงแม้ไม่เที่ยง แต่มันก็ตะโกนฟ้องตัวเองว่าไม่เที่ยง อยู่ตลอดเวลา. พวกเรามันหูหนวกเอง ไม่ได้ยินแล้วก็หาว่าลึกลับ; ดูจะช่วยแก้ตัวให้ความหลงของตัวเอง เสียมากกว่า แล้วจะได้หลงกันต่อไปตามใจกู.

มรดกที่ ๑๑๖ : โลกต้องมีศาสนาครบทุกชนิดทุกระดับ เพื่อเหมาะสำหรับคนทุกชนิดที่มีอยู่ในโลก การที่พยายามจะทำให้มีศาสนาเดียว นั้นเป็นเรื่องบ้าหลัง และไม่อาจจะเป็นไปได้ มีแต่จะสร้างความยุ่งยาก โดยมีมนุษย์ที่ไม่เหมาะสมที่จะอยู่ในโลก มากขึ้น.

มรดกที่ ๑๑๗ : ชาวพุทธแท้ ไม่กินสิ่งที่หมายมั่นว่าเป็นเนื้อหรือเป็นผัก แต่กินอาหารที่บริสุทธิ์ถูกต้อง สมควรแก่การกิน โดยความเป็นธาตุตามธรรมชาติ และกินเท่าที่จำเป็นจะต้องกิน เหมือนน้ำมันหยอดเพลารถ หรือ การกินเนื้อบุตรของตนเอง ที่ตายลงเมื่อหลงทางกลางทะเลทราย เพื่อประทังชีวิตให้รอดออกไปได้เท่านั้น.

การเมืองบริสุทธิ์

คือ

ศีลธรรม

การเมืองระยำ

คือ

การต่อสู้

แย่งชิง

ใบไม้
 สบัดพลีได้
 เพราะลมพัด
 ลับคน
 สบัดพลีได้
 เพราะ
 ประโยชน์พัด

มรดกที่ ๑๑๘ : ในร่างกายและจิตใจ มีสิ่งที่อาจเรียกว่า พระไตรปิฎก ที่แท้จริงให้ศึกษา ชนิดที่ไม่อาจเติมเข้าหรือชักออก แม้แต่อักษรเดียว. ขอให้พยายามอ่านพระไตรปิฎกเรื่องทุกข์ เรื่องเหตุให้เกิดทุกข์ เรื่องความดับทุกข์ และทางให้ถึงความดับทุกข์ จากพระไตรปิฎกเล่มนี้ กันจนทุกคนเกิด.

มรดกที่ ๑๑๙ : ต้องศึกษาเรื่องดับทุกข์จากร่างกายที่ยังเป็น ๆ มิใช่จากสมุดพระไตรปิฎกในตู้, นี้ถือเอาตามคำตรัสที่ตรัสว่า โลก เหตุให้เกิดโลก ความดับสนิทของโลก และทางให้ถึงความดับสนิทนั้น ตถาคตกล่าวว่ามีอยู่พร้อม ในกายอันยาววาหนึ่ง ซึ่งมีทั้งสัญญาและใจ (คือยังเป็น ๆ).

มรดกที่ ๑๒๐ : ยิ่งเรียนพระไตรปิฎก แล้วยิ่งวนเวียนไม่บรรลุนิพพาน ก็ต้องเปลี่ยนไปเรียนที่ชั้นห้าโดยตรง จนรู้จักการเกิดดับแห่งอุปาทาน ว่าตัวกู-ของกู อันมีอยู่ในชั้นห้านี้ จนเป็นภาวนามยปัญญา ตัดอุปาทานนั้นได้.

มรดกที่ ๑๒๑ : การจัดพระไตรปิฎกเท่าที่มีอยู่ทั้งหมด ให้เหมาะสมสำหรับยุคปรมาณูโดยเฉพาะ คือชักออก ๓๐% สำหรับนักศึกษาปัญญาชน, ชักออกอีก ๓๐% สำหรับนักวิทยาศาสตร์และนักโบราณคดีด้วย; ที่เหลืออยู่ ๔๐% เป็นเรื่องดับทุกข์โดยตรง ก็ยิ่งมากกว่าคัมภีร์ในศาสนาอื่น ๆ อีกมากมายหลายเท่า. ทั้งหมดนี้มีได้เป็นการจ้วงจาบพระไตรปิฎก แต่เป็นการปรับให้เหมาะสม สำหรับยุค.

มรดกที่ ๑๒๒ : เรียนชีวิตจากชีวิต ดีกว่าเรียนจากพระไตรปิฎก ซึ่งบอกเพียงวิธีเรียนชีวิตได้อย่างไร แล้วนำไปเรียนที่ตัวชีวิตเอง เมื่อยังไม่ตายและมีเรื่องดับทุกข์โดยเฉพาะให้เรียนอย่างเพียงพอ; นี่คือการเรียนความทุกข์จากความทุกข์ และพบความดับทุกข์ที่ตัวความทุกข์นั่นเอง.

มรดกที่ ๑๒๓ : การเตรียมพระไตรปิฎกเพื่อเสนอแก่โลกยุคปรมาณูอันสูงสุด นั้นต้องเป็นคนกล้าและบริสุทธิ์ใจ พอที่จะใช้หลักกาลามสูตร เป็นเครื่องคัดเลือกและจัดสรร ให้เหลืออยู่แต่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แล้วจึงหยิบยื่นให้ไป จึงจะสำเร็จประโยชน์

มรดกที่ ๑๒๔ : นิพพานแท้ ที่เป็นสันติภูมิก็คือความเย็นแห่งชีวิต ที่เย็นที่นี้และเดี๋ยวนี้ อยู่ตลอดเวลา เพราะกิเลสไม่เกิดขึ้น และไม่มีอุปาทานว่าตัวตนสำหรับรับผลกระทบใด ๆ ทั้งดีและชั่ว; นี่แหละคือข้อที่นิพพานแท้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับความตาย.

มรดกที่ ๑๒๕ : ยิ่งเจริญคือยิ่งบ้า ตามประสาวัตถุนิยม ชักนำไป แล้วเข้าใจว่ายิ่งเจริญ; นั่นคือการวิ่งฝ่าเข้าไปในดงแห่งปัญหาอันยุ่งยากอันมนุษย์สร้างขึ้นมาเอง โดยไม่รู้ความหมายแห่งความเป็นมนุษย์.

มรดกที่ ๑๒๖ : การอยู่อย่างเป็นเกลอกับธรรมชาติ นั้นให้ความสะดวกในการเข้าถึงสัจธรรมของธรรมชาติ อันจะทำให้หมดปัญหาทุกประการ ที่เกิดมาจากธรรมชาติ เพราะสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้น ได้โดยแท้จริง.

มรดกที่ ๑๒๗ : ปุถุชนคือคนที่ยังไม่รู้จักสิ่งที่ควรรู้จัก แม้จะดำตาดูอยู่เสมอ คือไม่รู้จักนิรวณทั้งห้า อันได้แก่ความครุ่นในกาม-พยาบาท-หตหู่-ฟุ้งซ่าน-ลึงเลในชีวิต ว่าเป็นสิ่งทำลายความสงบสุข หรือไม่รู้ว่าคุณภาพ-โภจ-โภจ-โภจ นั้นเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งทุกข์, แล้วก็ไม่ว่าง; จึงได้ชื่อว่าปุถุชน คือคนมีความหนา แห่งไฟผาในดวงตา.

นักการเมือง
บริสุทธิ์
ไม่ทำเพื่อตัว
เพื่อเงิน
เพื่ออภิสิทธิ์
แต่เพื่อ
ความเป็นธรรม
หรือ
เพื่อหน้าที่

บ้า

ตามธรรมดา

อันตรา

น้อยกว่า

ชาติ

หรือ

บ้าอำนาจ

รู้จักหลัก

พวกบ้า

ชนิดหลังานี้

ให้ไกล

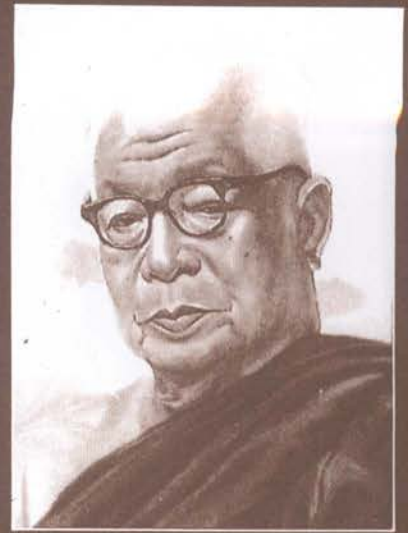
มรดกที่ ๑๒๘ : ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด ที่บูชาบายมุข
ทรมาณอยู่ด้วยโรคประสาท เพราะบูชาเงิน จะได้สำนักตัวเสียบ้างก็คือ
ความรู้ในข้อที่ว่า เราไม่ได้เกิดมาสำหรับเป็นทาสกิเลส หรือเป็นทาสตา
หุ จมูก ลิ้น กาย ทางเนื้อหนัง แล้วจมปลักอยู่ในกองทุกข์ในโลกนี้ เพราะ
ความเป็นทาสนั่นเอง.

มรดกที่ ๑๒๙ : ศิลห้า ที่มีความหมายอันสมบูรณ์ นั้น
สรุปลงได้ในคำว่า “ความไม่ประทุษร้าย ๕ ประการ” คือ ไม่ประทุษ
ร้ายชีวิต-ไม่ประทุษร้ายทรัพย์-ไม่ประทุษร้ายของรัก-ไม่ประทุษร้ายความ
เป็นธรรมของผู้อื่น-ไม่ประทุษร้ายสติสมปฤดีของตนเอง. อย่างนี้แล้ว
ไม่มีช่องว่างสำหรับ จะบิดพลิ้วหลีกเลี่ยง หรือแก้ตัวแต่ประการใด.

มรดกที่ ๑๓๐ : โดยปรมัตถ์แล้ว : ไม่มีใครเกิด ไม่มีใคร
อยู่ ไม่มีใครตาย มีแต่กระแสแห่งสังขารการปรุงแต่งตามกฎอิทัปปัจจยตา
ของธาตุตามธรรมชาติ. เมื่อไม่มีใครตายแล้วจะมีใครไปเกิด ดั่งนั้นตาม
หลักพุทธศาสนา จึงไม่มีวิญญูณนี้ หรือวิญญูณไหนสำหรับไปเกิดใหม่,
เว้นเสียแต่จะพูดโดยภาษาคนของมนุษย์ในสมัยที่ยังไม่มีความรู้เรื่องนี้!
แล้วก็พูดตาม ๆ กันมา

มรดกที่ ๑๓๑ : ขอย้ำอีกว่า สิ่งที่เรียกว่า “ตัวตน” เป็น
เพียงความรู้สึก ที่เพิ่งเกิดปรุงขึ้นมา เมื่อมีความอยากอย่างใดอย่าง
หนึ่งด้วยอำนาจของอวิชชาเกิดขึ้นมาในใจเท่านั้น. เมื่อเป็นเพียงความรู้สึก
ที่เป็นปฏิภิกิริยาของความอยากเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่ เป็นของลม ๆ แล้ง ๆ ไม่
มีตัวจริงอะไรที่ไหน; แต่ถึงกระนั้นก็มีอำนาจมากพอ ที่ทำให้เกิดกิเลสสืบ
ต่อไป และเป็นความทุกข์ได้.

มรดกที่ ๑๓๒ : นรกที่แท้จริง คือความรู้สึกอดทนา
ระอาใจตัวเอง จนยกมือไหว้ตัวเองไม่ลง ตรงกันข้ามจากสวรรค์
คือความรู้สึกพอใจตัวเอง จนยกมือไหว้ตัวเองได้อย่างชื่นใจ ที่นี้และเดี๋ยวนี้.
นรกและสวรรค์อย่างอื่น ๆ จะมีอีกกี่ชนิด ก็ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับนรกและสวรรค์
๒ ชนิดนี้ทั้งนั้น.

โลกบุชา

คนเก่ง

ทางสันติภาพ

ไม่มีใคร

ไหว้กราบ

ผู้เก่ง

ทางสงคราม

มรดกที่ ๑๓๓ : การเห็นตถตา หรือ “ความเป็นเช่นนั้นเอง” ของสิ่งทุกสิ่ง นั่นคือญาณทัสสนะอันสูงสุดของพระอริยเจ้า สามารถห้ามเสียซึ่งความประหลาดใจในสิ่งใด ๆ ห้ามความรัก-โกรธ-เกลียด-กลัว-วิตกกังวล-อาลัยอาวรณ์-อิจฉาริษยา-หึง-หวง-ลึงเล-ฟุ้งซ่าน ฯลฯ อันเป็นสมบัติของปุถุชนเสียได้โดยเด็ดขาด.

มรดกที่ ๑๓๔ : การที่จะเกิดสุขหรือทุกข์ทำผิดหรือทำถูก นั้นขึ้นอยู่กับการสัมผัสอารมณ์ที่มากระทบ ว่าสัมผัสมันด้วยวิชา หรืออวิชา, คือมีสติสัมปชัญญะหรือไม่. ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ก็ควบคุมการปรุงแต่งของจิตไว้ได้ ในลักษณะที่ไม่เกิดกิเลสและความทุกข์; ถ้าปราศจากสติสัมปชัญญะ ก็ตรงกันข้าม.

มรดกที่ ๑๓๕ : ของจริง เห็นด้วยใจของพระอริยเจ้า, ของเท็จ เห็นด้วยตาของปุถุชน ดังนั้นจึงต่างกันมาก : ต่างฝ่ายต่างเชื่อตามความรู้สึกของตน ๆ และได้ผลตรงตามสถานภาพแห่งจิตของตน ๆ ด้วยกันทั้งสองฝ่าย.

มรดกที่ ๑๓๖ : หลักตัดสินว่า ผิด-ถูก ชั่ว-ดี ในพุทธศาสนา ไม่ยุ่งยากลำบาก เหมือนของพวกปรัชญาชนิด Philosophy หรือพวกตรรกวิทยา Logics คือถ้ามีผลไม่เป็นที่เสียหายแก่ใคร และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ก็ถือว่าถูกหรือดี. ถ้าตรงกันข้ามก็ถือว่าผิดหรือชั่ว, ไม่ต้องอ้างเหตุผลอย่างอื่น ให้ลำบาก.

เสียใจ
ก็กินเหล้า
ดีใจ
ก็กินเหล้า
เฉา
ก็กินเหล้า
นั่นคือ
พุทธรียมตัว
ไปสู่
โลกุมภี

บรรดกที่ ๑๓๗ : อย่าทำอะไรด้วยความหวังหรือด้วยความยึดมั่นถือมั่น แต่ทำด้วยสติปัญญา หรือสมาทานด้วยสติปัญญา, มิใช่ด้วยอุปาทาน อันมีความหมายแห่งการทำเพื่อตัวกู. การทำด้วยสติปัญญานั้นเป็นการทำเพื่อธรรม อย่างที่เรียกว่า ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่, มิใช่ทำเพื่อตน แต่ทำเพื่อคนทั้งโลก หรือทุกโลก.

บรรดกที่ ๑๓๘ : ลัทธิที่สอนว่ามีตัวตน ย่อมนำไปสู่ความเห็นแก่ตน ระดับใดระดับหนึ่งเสมอไป จึงดับทุกข์โดยสิ้นเชิงไม่ได้ เพราะเป็นกิเลสหรือมีกิเลสอยู่ในความเห็นแก่ตน นั้นเอง. ต้องเห็นแก่ธรรม คือหน้าที่ที่ถูกต้องสำหรับการดับทุกข์, โดยหมดตนจึงจะหมดทุกข์.

บรรดกที่ ๑๓๙ : ความไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรว่าเป็นตัวตน ของตน ยังมีแต่สิ่งที่กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย นั้นไม่เกี่ยวกับลัทธิอะไร ๆ ที่ถือว่าตายแล้วสูญ หรือว่าไม่มีอะไรเสียเลย. มันต่างกันอย่างฟ้ากับดิน, ขอให้พยายามเข้าใจอย่างถูกต้องเถิด จะเข้าถึงหัวใจของพุทธศาสนาที่ว่าทุกอย่างมิใช่ตน นั้นอย่างถูกต้อง.

บรรดกที่ ๑๔๐ : ความสุขที่แท้จริง ไม่ต้องใช้เงินเลย แต่กลับทำให้เงินเหลือ : ความสุขที่หลอกลวง ยังต้องใช้เงิน จนเงินไม่พอใช้. ความสุขที่แท้จริงเกิดจากการทำงานด้วยความพอใจ จนเกิดความสุขเมื่อกำลังทำงาน จึงไม่ต้องการความสุขชนิดไหนอีก, เงินที่เป็นผลของงาน จึงยังเหลืออยู่, ส่วนความสุขที่หลอกลวงนั้น คนทำความพอใจให้แก่กิเลส ซึ่งไม่รู้จักอึดจักพอ เงินจึงไม่มีเหลือ.

บรรดกที่ ๑๔๑ : ขอให้ตั้งต้นการศึกษาธรรมะด้วยการรู้จักนิรวรณ และภาวะที่ไม่มีนิรวรณ อันเป็นสิ่งที่มิอยู่ในชีวิตประจำวัน ด้วยกันทุกวันและทุกคน. นี่จะเป็นการง่ายเข้า ในการที่จะรู้จักกิเลส อย่างชัดเจน และปรารถนาชีวิตที่ไม่มีกิเลส หรือคุณค่าของพระนิพพาน ได้ง่ายเข้า.

บรรดกที่ ๑๔๒ : “ชีวิตใหม่” สำหรับผู้ถือศาสนาอะไรก็ได้ คือการทำหน้าที่ให้ถูกต้อง แก่ความเป็นมนุษย์ของตน ๆ ทุกขั้นตอน แห่งวิวัฒนาการ ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น.

มรดกที่ ๑๔๓ : อนุปาติเสสนิพพาน ไม่เกี่ยวกับความตาย หากหมายถึงความดับเย็น ถึงระดับเย็นสนิท ของกิเลส และเบญจขันธ์ มีชีวิตอยู่เสวยรสแห่งความเย็นนั้น จนกว่าจะสิ้นชีวิต เพราะหมดปัจจัย ส่วนชีวิตหรือรูปนาม. ถือเป็นหลักได้ว่า “นิพพานในพุทธศาสนา ในทุกความหมาย ไม่เกี่ยวกับความตาย”.

มรดกที่ ๑๔๔ : นิพพานเป็นของให้เปล่า โดยไม่ต้องเสียสตางค์ นั่นเป็นเพียงการเสียสละความยึดถือว่าตัวตนออกไปเสีย, เป็นความสงบเย็นสูงสุดแห่งชีวิต ที่มีความเต็มสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์กันที่นี้และเดี๋ยวนี้. แต่ก็ยังไม่เป็นที่สนใจในหมู่พุทธบริษัทเอง ต้องการแต่ชนิดในอนาคตกาลนานไกล และต่อตายแล้ว โดยยอมเสียสตางค์มาก ๆ เพื่อเตรียมสิ่งที่เป็นปัจจัยแก่นิพพาน.

มรดกที่ ๑๔๕ : ขอยืนยันว่า นิพพานก็มีใช้ตัวตนของใคร หรือแม้แต่ของนิพพานเอง แล้วจะมาเป็นสมบัติของใครได้; เพียงแต่ทุกคนเปิดใจให้ถูกต้องเพื่อรับรัศมีเย็น อันเกิดมาจากความไม่มีตัวตนของนิพพาน จนตลอดชีวิตก็พอแล้ว คือทำตนไม่ให้เป็นของใคร หรือแม้แต่ของตนเอง.

มรดกที่ ๑๔๖ : ดับทุกข์ที่ทุกข์ ดับไฟที่ไฟ อย่าเอาไปไว้คนละแห่งคนละชาติ คือทุกข์อยู่ในชาตินี้แล้วจะดับทุกข์หรือนิพพานต่อชาติอื่น อีกหลายร้อยหลายพันชาติ : จะดับไม่ได้ และมีแต่การละเมอเพื่อฝัน. จะต้องดับที่ตัวมัน และให้ทันแก่เวลา เมื่อมีผัสสะเกิดขึ้น ก็มีสติสัมปชัญญะทันควัน จัดการกับผัสสะนั้นทันที จนทุกข์ไม่อาจจะเกิดขึ้นหรือดับไป, เดี่ยวนี้มักจะเอาทุกข์กับดับทุกข์ ไว้คนละชาติ.

เสียใจก็ตา
ดีใจก็ตา
ไม่มีอะไรก็ตา
คือ
อสุรกาย
จอมขลาด
จุด
มาเกิด

❀

เสียใจก็ร้องไห้
ดีใจก็ร้องไห้
เฉยาก็ร้องไห้
นั่นคือ
นางฟ้า
ที่ถูกตะเพิด
ไล่ลงมา
จากสวรรค์

❀

มรดกที่ ๑๔๗ : ทั้งชั่วทั้งดี ล้วนแต่อัปรีห์ คือไม่น่ารัก ล้วนแต่ทำให้วังแฉ่น ไปในความวณเวียนด้วยอำนาจการผลักดันของความชั่ว และความดีนั้น. มาแสวงหา และอยู่กับความสงบ ที่ไม่ชั่วไม่ตีกันดีกว่า, ไม่ต้องวิ่งให้วุ่นวาย; ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ แล้วอยู่ด้วยความสงบเย็น.

มรดกที่ ๑๔๘ : ปัญญาต้องมาก่อนทุกสิ่งที่จะปฏิบัติ นี่ คือหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง เหมือนนอริยมรรคมีองค์แปด ที่มีสัมมาทิฐิ เป็นตัวนำ; มิฉะนั้นการปฏิบัติจะเข้รอกเข้พง พลาดวัดถูประสงค้ไปเสียหมดสิ้น นับตั้งแต่สรณาคมน์และศีล ดังที่กำลังมีอยู่ในที่ทั่วไป

มรดกที่ ๑๔๙ : สวดปัจจเวกขณณ์กันเพียงครึ่งท่อน ของ ความจริงทั้งหมด ว่าเรามีความเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดา ไม่อาจพ้น ความเกิดแก่เจ็บตายไปได้; แต่พระพุทธองค์ตรัสว่า “ถ้าได้อาศัยเราเป็น กัลยาณมิตรแล้ว สัตว์ทั้งหลายจะพ้นจากความเกิดแก่เจ็บตาย” และตรัส ระบุการปฏิบัติอริยมรรคมีองค์แปด ว่าเป็นการมีพระองค์เป็นกัลยาณมิตร. เรามีแต่การสวดบทที่หลอนตัวเอง ให้กลัวความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่าง เปล่า ๆ ปลื้ ๆ, นี่เป็นความเหลวไหลของสาวกเองในการรับถือพุทธศาสนา.

มรดกที่ ๑๕๐ : จิตว่างแท้จริงทางธรรมะ ต่างจากจิต ว่างของอ้นธพาล ซึ่งไม่รู้จักจิตว่างที่แท้จริง แล้วกล่าวหาว่า จิตว่าง ไม่ทำอะไร ไม่รับผิดชอบอะไร; ทั้งที่จิตว่างแท้จริงนั้น ทำหน้าที่ทุกอย่าง ได้อย่างฉลาดเฉลียว ถูกต้องและไม่เห็นแก่ตัว. จงรู้จักจิตว่างกันเสียใหม่เถิด.

มรดกที่ ๑๕๑ : ขออย่าอีกครั้งหนึ่งว่า นิพพานหาพบได้ ที่วิภูฏสงสาร เพราะความดับแห่งวิภูฏสงสารก็ต้องมีที่วิภูฏสงสารนั่นเอง, เหมือนการดับของไฟ ก็ต้องมีที่ไฟนั้นแหละ; นิพพานคือการดับแห่งวิภูฏ สงสาร จึงหาพบได้ที่วิภูฏสงสาร ฉันทใดก็ฉันทนั้น. นี่เป็นอภิธรรมที่ยิ่งกว่า อภิธรรม!

มรดกที่ ๑๕๒ : การพูดว่า ทุกข์เพราะยึดมั่นนั้นถูกกว่า เข้าใจได้ง่ายกว่า กว่าที่จะพูดว่า ทุกข์เพราะตัณหา, เพราะยึดมั่น สิ่งใด ก็หนักอกหนักใจเพราะสิ่งนั้น, และตามกฎปฏิจจสมุปบาทก็กล่าว ว่า ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัยให้เกิดภพ-ชาติ- ทุกข์; นั่นคือตัณหาต้องปรุงเป็นอุปาทานเสียก่อน คือยึดมั่นถือมั่นเสีย ก่อน จึงจะเกิดความหนักและเป็นทุกข์ ได้ในบทว่า ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา ภาราทานํ ทุกฺขํ โลกํ ดังนี้.

มรดกที่ ๑๕๓ : ทฤษฎีและคำพูดที่เกี่ยวกับตัวกู-ของกู นั้นมีทั้งภาษาคนและภาษาธรรม : ภาษาคนสำหรับเด็ก ๆ และคนโง่ พูดตามที่พูดกันอยู่ ด้วยความรู้สึกยึดมั่นในตัวตน; ส่วนภาษาธรรมนั้น สำหรับพระอริยเจ้าพูด ด้วยจิตที่ปราศจากความยึดถือจึงพึงยากสำหรับ ปุถุชน.

มรดกที่ ๑๕๔ : โลกรอดได้ แม้เพียงด้วยมนุษย์เป็นผู้ กตัญญูกตเวที คือรู้ว่ามีบุญคุณต่อกัน แล้วก็เปียด เปียนกันไม่ได้, และรู้ว่าโลกมีบุญคุณแก่มนุษย์ โดยให้ปัจจัยแก่ชีวิต จึง ทำลายโลกไม่ได้ : เพียงเท่านั้นโลกก็รอดแล้ว.

มรดกที่ ๑๕๕ : สวรรค์มีขึ้นในใจของผู้นั้น ทันทที่ที่เขา ยกมือไหว้ตัวเองได้ ในการทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องตามธรรม และ พอใจตัวเองถึงขีดสุด. นี่เป็นสวรรค์ที่แท้จริงที่นี้และเดี๋ยวนี้. สวรรค์อย่าง อื่นทุกชนิด ขึ้นอยู่กับสวรรค์นี้.

มรดกที่ ๑๕๖ : สิ่งที่ต้องรู้จักเป็นพิเศษ คือ ๓ ก. และ ๓ ส. ๓ ก. คือ กิน-กาม-เกียรติ ย่อมกีดเอาผู้เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างโง่เขลา แล้วก่อให้เกิดกิเลส. กำจัดโทษของ ๓ ก. แล้วมี ๓ ส. คือ สะอาด-สว่าง-สงบ. ที่ต้องรู้จักเป็นพิเศษ ก็เพราะยากที่จะรู้จักตามที่มันเป็นจริง, มัก จะรู้จักกันอยู่ตามที่มันแสดงตัวอย่างที่มันไม่เป็นจริง เพราะความเขลา ของผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องนั่นเอง.

อย่า
เป็นทุกข์ให้ใจ
ทุกคน
ไม่ได้เกิดมา
เพื่อ
เป็นทุกข์

พ่อนับทะเล
 ดือไพร
 แม่ นับทะเล
 ดือศัตรู
 ถ้าเขา
 เลียงดูลูก
 ไม่ถูกทาง

มรดกที่ ๑๕๗ : คู่ชีวิตที่แท้จริง คือธรรมะที่ปฏิบัติอย่างถูกต้อง อยู่กะเนือกะตัว ช่วยให้รอดชีวิต และปราศจากปัญหาทั้งปวง; มิใช่คู่กินคู่นอน ซึ่งมีการกระทำอันส่งเสริมกิเลส และสร้างปัญหาผูกพันขึ้น นานับการ โดยมีการกระทบฮือแฮกันอยู่เป็นประจำ ซึ่งจะต้องใช้ธรรมะเป็นเครื่องระงับอีกนั่นเอง. ขอให้รู้จักสิ่งทีอาจจะเป็นคู่ชีวิตได้จริงอย่างทีผีจะไม่หัวเราะเยาะ.

มรดกที่ ๑๕๘ : หน้าทีและสิทธิของสตรี ทีแท้จริงและควรจะมี เพื่อความรอดของมนุษยโลกนั้น มิใช่ความมีสิทธิเสมอภาคและอย่างเดียวกันกับบุรุษ, หากแต่ยอมรับหน้าทีในการอบรมลูกทีเกิดมา ให้มีความเป็นมนุษย์ ทีถูกต้องและสมบูรณ์, โดยไม่ต้องแย่งหน้าทีของพ่อบ้านมาทำ อย่างทีทำกันอยู่ ซึ่งจะทำให้โลกนี ปราศจากมารดา.

มรดกที่ ๑๕๙ : ทำไม่ต้องไปหาหมอดูให้เสียเวลา : เพราะแม่หมอดูจะทายว่าโชคดี เราก็ยังต้องทำดีด้วยความไม่ประมาทอยู่ดี, แม่หมอดูทายว่าโชคร้าย เราก็ยังต้องทำดี ด้วยความไม่ประมาทอย่างเต็มที่ อย่างนั้นเอง. พุทธบริษัทไม่ต้องไปดูหมอดู ให้เสียทรัพย์ เสียเวลา เพราะเขารู้จักสิ่งทีมีอำนาจอยู่เหนือโชค โดยประการทั้งปวง, คือการประพฤติถูกต้องตามกฎทิทัปปัจจยตา ชนิดทีทำให้อยู่เหนือโชคเหนือกรรมได้สิ้นเชิง.

มรดกที่ ๑๖๐ : คนทีเติบโตขึ้นมา โดยไม่เคยเกี่ยวข้องกับระบบของศีลธรรม ได้รับการแวดล้อมแต่ด้วยระบบความก้าวหน้าแห่งยุคปรมาณู นั้นจะมีนิสัยทะนงก้าวร้าวโอหัง ด้วยความเห็นแก่ตัว อย่างไม่เห็นแม่แก่ชาติของตัว แล้วจะเห็นแก่โลก ได้อย่างไร.

มรดกที่ ๑๖๑ : ความเจริญ ทีเต็มไปด้วยแสง-สี-เสียง นั้นมีไว้สำหรับให้ผีหัวเราะเยาะคน ว่าดีแต่ทำสิ่งทีไม่จำเป็นต้องทำก็ได้ แล้วสร้างปัญหายุ่งยาก ทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ให้แก่ตัวเอง จนเป็นโรคประสาท และมีอาชญากรรมกันเต็มบ้านเต็มเมืองแล้ว.

มรดกที่ ๑๖๒ : กิจกรรมทีเป็นอบายมุข คือขุมสมบัติของพวกนายทุน ผู้เห็นแก่ประโยชน์ตน จนถึงกับทำนาบนหลังคนเขลา คนผีสิง ได้อย่างสนุกสนาน แต่เดือดร้อนกันค่อนบ้านค่อนเมือง, ทั้งนี้เพราะเห็นแก่ตัว โดยไม่เห็นแก่ธรรม อย่างทีไม่น่าจะมีในโลก.

มรดกที่ ๑๖๓ : ผลลัพธ์ของปรัชญาชนิด Philosophy นั้นเป็นเพียงทรศนะหนึ่ง ๆ เท่านั้น ยังมีใช้ความเห็นแจ้งแทงตลอดตามความหมายของคำว่าปรัชญา ในภาษาของชาวอินเดีย; แต่ชาวโลกแห่งยุคปัจจุบัน ได้ฝากจิตใจไว้กับปรัชญาชนิด Philosophy กันมากเกินไปจนถอนไม่ออก.

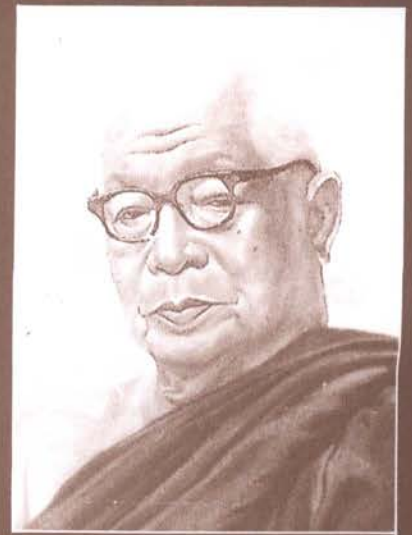
มรดกที่ ๑๖๔ : ขอชักชวน ในความกล้าหาญทางจริยธรรม แม้ในกรณี ที่ต้องสละชีวิต เพื่อความคงอยู่ของจริยธรรมในโลก อันเป็นหนทางรอดทางเดียวของมนุษยชาติ. แต่การศึกษาของโลกสมัยนี้ ไม่ได้ให้คุณค่าทางจริยธรรมมากถึงขนาดนี้.

มรดกที่ ๑๖๕ : กินแต่เนื้อก็เป็นยักษ์ กินแต่ผักก็เป็นค่าง ดังนั้น พุทธบริษัทจึงกินแต่อาหารที่บริสุทธิ์ ปราศจากความหมายมันด้วยอุปาทาน ว่าเป็นนั่นเป็นนี่, นอกจากเป็นเพียงธาตุตามธรรมชาติ ควรแก่การบริโภค ของบุคคลผู้ปรารถนาความเป็นอิสระจากกิเลส.

มรดกที่ ๑๖๖ : ระบบธรรมชีวิตของขรवासในทุกอิริยาบถ เป็นระบบที่ควรสนใจ นั่นคือความมีสติสัมปชัญญะในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ทุกชนิดทุกระดับ ในฐานะเป็นธรรมะที่ช่วยให้รอดทั้งทางกายและทางจิต อยู่อย่างมีความสุขในขณะที่กำลังทำหน้าที่นั้น ๆ ไม่ต้องซื้อหาความสุขอย่างอื่นให้เปลืองเงิน และเป็นสิ่งหลอกลวง.

มรดกที่ ๑๖๗ : สัตว์ไม่กลัวผี เลยไม่มีผี; คนกลัวผี เลยมีผี นี่น่าหัว และน่าละอายสัตว์ใหม่? มันเป็นความโง่ของพวกที่สร้างผีขึ้นมาเองแล้วกลัวผีอยู่หรือเปล่า? จงได้พิจารณาดูให้ดี ๆ เกิด จะได้หมดปัญหาเรื่องผี กันเสียที.

มรดกที่ ๑๖๘ : ในโลกนี้ มีแต่การแลกวัฒนธรรมผีสิง (เช่นแบบระบำที่คุณย่าคุณยาย ดูแล้วเป็นลม เป็นต้น) ไม่มีผลเพื่อสันติภาพเลย แล้วยังส่งเสริมกิเลส ซึ่งเป็นรากฐานของวิฤติการณ์ทุก ๆ อย่างในโลกอีกด้วย. ระว่างการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระดับชาติประเภทนี้ กันให้ยิ่งกว่าระว่างคอมมิวนิสต์ ซึ่งระว่างกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ให้พวกคอมมิวนิสต์หัวเราะเยาะเปล่า ๆ.

ผู้ชาย

แคว่ดล่อง

พุทญิงว่องไว

เป็นปัจจย

แห่ง

ความก้าวหน้า

ของครอบครัว

โดย

ไม่ต้อง

ขัดแย้งกับ

งานหนัก
หรืองานเบา
ย่อมเป็นได้
ทั้งงานต่ำ
และงานสูง
งานมีเกียรติ
หรือไร้เกียรติ
ไม่สำคัญอยู่ที่
หนัก
หรือเบา

มรดกที่ ๑๖๙ : ขอเน้นความกล้าหาญทางจริยธรรม อีกครั้งหนึ่ง ว่าเป็นสิ่งที่ใช้แก้ปัญหาของสังคมได้ คือกล้าหาญในการเว้นชั่ว-ทำดี-ช่วยให้มีการทำดี และปราบปรามการทำชั่ว, ซึ่งสรุปความได้ว่า เป็นการยอมเสียสละทุกอย่าง เพื่อความมีอยู่แห่งธรรมะ และยอมตายด้วยการมีธรรมะ ซึ่งเป็นยอดสุดของความกล้าหาญ.

มรดกที่ ๑๗๐ : รบกันพลง แลกธรรมะกันพลง นี่คือการกระทำที่เหมาะสมแก่โลกยุคปัจจุบัน อันเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์แห่งสงคราม; อย่ามัวแต่แลกวัดนธรรม ที่ส่งเสริมกิเลสและความเห็นแก่ตัว กันอยู่เลย.

มรดกที่ ๑๗๑ : ท้าวมาสีวราช ที่นั่งจับปู้ใส่กระดิ่ง อย่างไม่มีวันสิ้นสุด นั้นน่าจะได้แก่องค์การสหประชาชาติ ที่ระงับวิกฤตการณ์แต่ละกรณี โดยไม่ใช่หลักธรรมะในแต่ละศาสนา เข้าไปเป็นเครื่องตัดต้นเหตุ เสียเลย.

มรดกที่ ๑๗๒ : แผ่นดินทอง ต้องสร้างด้วยแผ่นดินธรรมของแผ่นดินไทย ที่พลเมืองไม่เป็นทาสของกิเลส จนอยู่ใต้กะลาครอบของอวิชา ซึ่งทำให้บุชชอบายมุข เป็นต้น จึงจะสำเร็จ.

มรดกที่ ๑๗๓ : การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ไม่อาจตกเป็นหน้าที่ของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ขององค์การรวมประเทศ เช่นสหประชาชาติ เป็นต้น จะพึงกระทำ เพื่อสามารถใช้หัวใจของทุกศาสนารวมกัน แล้วใช้แก้ปัญหาของโลกได้ ซึ่งจะไม่ต้องใช้เงินเหมือนตำน้ำพริกละลายแม่น้ำซึ่งกำลังใช้อยู่ ในการกระทำบางอย่าง.

เมื่อ
มือทั้งสองข้าง
ยังใช้งานได้อยู่

แล้วก็ยัง
ไม่มีอะไร
จะกินอีก
นั่นคือ

ภาวะ
“คนสิ้นคิด”

มรดกที่ ๑๗๔ : พุทธศาสนาก็มีพระเจ้า แต่มิใช่เป็นพระเจ้าอย่างบุคคล หรือเป็นจิตเป็นวิญญาณ ที่มีความรู้สึกอย่างบุคคล : หากแต่เป็นกฎของธรรมชาติที่เรียกว่า อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปปาโท ที่สามารถสร้างพระเจ้าอย่างบุคคล ขึ้นในหัวใจของมนุษย์ ผู้ไม่อาจจะรู้จักพระเจ้าที่แท้จริง. อย่าคิดว่าพุทธศาสนาไม่มีพระเจ้า.

มรดกที่ ๑๗๕ : ความหมายของคำว่าพระเจ้า ในภาษาธรรม คือกฎหรืออำนาจ ที่บันดาลให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎ ส่วนพระเจ้าในภาษาคน คือ ผู้ที่ถูกสมมติเรียกกันว่า ผู้สร้าง-ผู้ควบคุม-ผู้ทำลาย มีไว้สำหรับพวกที่ ทำอย่างไรเสียก็ไม่สามารถเข้าถึงพระเจ้าในภาษาธรรม.

มรดกที่ ๑๗๖ : พุทธศาสนาเป็นระบบวิทยาศาสตร์ และมีกฎธรรมชาติเป็นพระเจ้า อย่างมิใช่บุคคล เป็นกฎที่สามารถแทรกซึม อยู่ในทุก ๆ ปริมาณของทุกสิ่งประกอบกันขึ้นเป็นจักรวาล, และบังคับสิ่งนั้น ๆ ให้เป็นไปตามกฎ.

มรดกที่ ๑๗๗ : ในแง่ของจริยธรรม พระเจ้าก็คือหน้าที่ของมนุษย์ ที่ช่วยให้มนุษย์รอด ทั้งสองความหมาย (คือรอดชีวิตและรอดจากความทุกข์) ซึ่งที่แท้ก็คือ ธรรมะที่ต้องประพฤติให้ถูกต้อง แก่ความเป็นมนุษย์ของมนุษย์ นั่นเอง. เราจงบูชาพระเจ้ากัน ด้วยการทำหน้าที่ของตน ๆ อย่าให้บกพร่องแม้แต่ประการใด. ทุกคนก็จะมีพระเจ้า ที่อาจจะช่วย หรืออาจจะคุ้มครองตนได้อย่างแน่นอน.

มรดกที่ ๑๗๘ : GOD ก็คือ กฎ ในเมื่อเราออกเสียงคำนั้นให้สั้นเข้า, นี่เป็นการบังเอิญทางภาษาที่น่าขบขัน, แต่ก็ทำให้มี GOD กันได้ทุกคน ทั้งที่เป็นและมิได้เป็นนักวิทยาศาสตร์; ทำให้มีทางที่จะหันหน้ามามองดูกันได้ ในระหว่างมนุษย์ ของทุก ๆ ศาสนา.

มรดกที่ ๑๗๙ : สิ่งที่เราเรียกว่า Religion หรือศาสนา ที่แท้จริงนั้น คือระบบการปฏิบัติ ที่ทำให้เกิดการผูกพันและถึงกันเข้าระหว่างมนุษย์กับสิ่งสูงสุด หรือบรมธรรม ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกสิ่งนั้นว่า นิพพาน อันเป็นจุดหมายปลายทาง ของชีวิตที่แท้จริง ยิ่งกว่าการเข้าอยู่กับพระเป็นเจ้า ที่มีความรู้สึกอย่างบุคคล.

ล้มเอง

ลุกเอง

ล้มตรงไหน

ลุกตรงนั้น

นั่นแหละ

“คนเข้มแข็ง”

มรดกที่ ๑๘๐ : หัวใจของพุทธศาสนา ที่มีอยู่ที่หน้าแรก ๆ ของคัมภีร์ไบเบิล คือคนเริ่มมีความทุกข์หรือมีบาป ตั้งแต่เริ่มรู้จักดี-ชั่ว สำหรับยึดถือด้วยอุปาทาน เพราะได้กินผลไม้ (คือการเจริญขึ้นมาถึงขั้น) ขนาดที่รู้จักดี-ชั่ว สูงกว่าสัตว์ก่อนหน้านั้น.

มรดกที่ ๑๘๑ : สัญลักษณ์กางเขน ของศาสนาคริสต์ อาจมองเป็นสัญลักษณ์แห่งหัวใจของพุทธศาสนา คือการตัดเสียซึ่งตัวตน หรือ The “I”; ถ้ามองเช่นนี้ ก็จะทำงานร่วมกันได้ ในการช่วยโลกให้พ้นจากความเห็นแก่ตน ซึ่งเป็นรากฐาน แห่งวิกฤตการณ์อันถาวรของโลก.

มรดกที่ ๑๘๒ : คำพูดของพระเยซู ที่พุทธบริษัทยินดีรับฟัง คือข้อความที่ว่า เขี่ยผงในตาตัวเองก่อน, - จูงอุจจลอุดรูเข็มง่ายกว่าจูงมัจฉาทิฏฐิมาหาพระ, - ชีวิตมิได้รอดอยู่ด้วยข้าวปลาอาหาร แต่รอดอยู่ด้วยพระธรรมของพระเจ้า; และคำตรัสอย่างอื่น ๆ อีกบางแห่ง.

มรดกที่ ๑๘๓ : การศึกษาที่เปรียบด้วยสุนัขหางด้วนของทั้งโลก นั่นคือให้เรียนกันแต่วิชาหนังสือกับวิชาชีพ ไม่เรียนธรรมะหรือศาสนา ที่สอนให้รู้ว่าเป็นมนุษย์กันให้ถูกต้องได้อย่างไร กันเสียเลย. ขอให้รีบลืมตา และแก้ไขกันเสีย ก่อนแต่ที่โลกจะเกิดมิลล์ยูนิ.

มรดกที่ ๑๘๔ : เด็กทั้งหลายนั้นแหละ คือผู้สร้างโลกในอนาคต เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่านทางการสร้างเด็กอย่างถูกต้องเสียแต่บัดนี้เถิด, อย่าปล่อยเด็กให้เป็นไปตามบุญตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำ ที่มีความรับผิดชอบอย่างสูงสุด ของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่า เป็นยุคของสติปัญญา.

มรดกที่ ๑๘๕ : ดี ๖ ดี : บุตรที่ดีของบิดามารดา - คิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ - เพื่อนที่ดีของเพื่อน - พลเมืองที่ดีของชาติ - สาวกที่ดีของศาสนา - มนุษย์ที่เต็มตามความหมายของคำว่า “มนุษย์” เหล่านี้ เป็นวัตถุประสงค์ ของการจัดการศึกษาที่ถูกต้องแท้จริงสำหรับมนุษย์.

สอนตัวเอง

ให้ได้

เสียก่อน

จึงค่อยสอนผู้อื่น

จะไม่เป็น

ครูบาอาจารย์

ที่สกปรก

มรดกที่ ๑๘๖ : ครู ผู้เปิดประตูทางวิญญานเป็นผู้นำทางวิญญาน คือผู้สร้างโลกในอนาคต โดยผ่านทางเด็ก และเป็นผู้มีอาชีพอย่างปุชเนียบุคคล. จงรู้จักครูกันในลักษณะนี้ และร่วมมือกับครูในการทำหน้าที่ของครูอย่างแท้จริง.

มรดกที่ ๑๘๗ : ในที่บางแห่ง วันครู นั้นแหละเป็นวันที่ครูกินเหล้ามากกว่าวันธรรมดา เมามายกันอย่างลึ่มตัว เพราะว่ามีวันอื่น ไม่ได้มาชุมนุมกันมากมายเหมือนวันนี้. ควรจะปรับปรุงวันครูให้เป็นวันครูอย่างแท้จริง คือรับความเคารพอันบริสุทธิ์ของมหาชน ด้วยความเป็นปุชเนียบุคคลอย่างเพียงพอ.

มรดกที่ ๑๘๘ : โลกเสียเวลาไปมาก ในการศึกษาเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับความดับทุกข์ของโลก โดยตรง เช่น ศิลปะ-โบราณคดี-ประวัติศาสตร์-ภูมิศาสตร์-วิทยาศาสตร์ และอารยธรรมทางวัตถุ ฯลฯ ที่ไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับการดับทุกข์ของมนุษย์ มักจะเตลิดเลยไปแต่ในเรื่องนั้น ๆ. น่าจะมีการค้นคว้าและศึกษากันเสียให้ถูกต้อง เกี่ยวข้องกับกรณีที่น่าจำเป็นสำหรับการดับทุกข์ของมนุษย์.

มรดกที่ ๑๘๙ : ธรรมิกสังคมนิยม เป็นหัวใจของพุทธ-ธรรมหรือของศาสนาทุกศาสนา อย่างที่ไม่มีใครมอง. ลัทธินี้ มุ่งประโยชน์ร่วมกัน ทั้งของฝ่ายนายทุนและฝ่ายกรรมกร, และของชีวิตทุกชนิด กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน และแม้แต่ต้นไม้ต้นไผ่ โดยถือเอาหลักแห่งการเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน เป็นหลักพื้นฐาน.

พุทธทาสภิกขุ

- ท่านพุทธทาสภิกขุ มีนามเดิมว่า เจื่อม นามสกุล พานิช เป็นบุตรของนายเซียง และนางเคลื่อน พานิช
- ท่านเกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๕ ณ บ้านตลาด พุมเรียง จ.ไชยา (อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี)
- ท่านมีน้องอีก ๒ คน คนรองเป็นชาย ชื่อ ยี่เกย พานิช ซึ่งเติบโตใหญ่กลายเป็นคู่คิดผู้ร่วมอุดมคติแห่งการจรรโลงพระศาสนา ร่วมกับพี่ชาย ในนาม“ธรรมทาส” และน้องสุดท้องเป็นหญิงชื่อ กิมซ้อย พานิช (เหมะกุล)
- พี่น้องทั้ง ๓ คน ใกล้ชิดสนิทสนมและเติบโตมาในครอบครัวที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบททั่วไป
- ท่านพุทธทาสได้รับอิทธิพลชื่นชอบการแต่งบทกวีและงานช่างไม้จากบิดา และได้รับการอบรมสั่งสอนจากมารดา ให้เป็นคนที่ทำอะไรจะต้องทำให้ดีที่สุด และประหยัดละเอียดรอบคอบ
- เมื่อท่านพุทธทาสอายุได้ ๘ ปี บิดามารดาได้นำไปฝากให้รับการศึกษาเบื้องต้นแบบโบราณ คือ ไปใช้ชีวิตเด็กวัดอยู่ ๓ ปี ที่วัดพุมเรียง
- ที่นี่ ท่านได้เรียนรู้เรื่องการแพทย์โบราณ การสวดมนต์ไหว้พระ การอุปัฏฐากพระ งานช่างไม้ ไปจนถึงการเริ่มหัดเรียนเขียนอ่าน ก.ข.ก.กา
- อายุ ๑๑ ปี จึงมาเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนโพธิพิทยากร (วัดเหนือหรือวัดโพธาราม) และต่อไปถึงชั้นมัธยมศึกษา
- ต่อมาได้ย้ายไปเรียนต่อที่โรงเรียนสารภีอุทิศ จนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แล้วมาประกอบอาชีพค้าขายอันเป็นอาชีพของครอบครัว
- เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี หลังจากบิดาถึงแก่กรรมแล้วไม่นาน ท่านได้อุปสมบทที่วัดโพธาราม อำเภอไชยา ได้ฉายา“อินุทปญฺโญ”

● ศึกษาธรรมที่วัดโพธาราม
และเดินทางมาศึกษาต่อที่วัดปทุมคงคา กรุงเทพฯ
สอบได้นักธรรมเอก และเรียนภาษาบาลีได้เปรียญ ๓ ประโยค

● ต่อมาท่านเกิดความคิดใคร่จะหาสถานที่
ส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรม
จึงร่วมมือกับน้องชาย(ธรรมทาส)
จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นที่วัดร้างตระพังจิก
ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา
เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๕

ให้ชื่อว่า“สวนโมกขพลาราม”
แปลว่า สวนป่าอันเป็นกำลังแห่งความหลุดพ้นจากความทุกข์

● ท่านพุทธทาสได้ศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง
และได้นำผลจากการศึกษาและปฏิบัตินั้น
มาเขียนบทความจำนวนมาก
ได้ไปแสดงปาฐกถาธรรมในที่ต่างๆเสมอ

● ท่านเริ่มแสดงปาฐกถาธรรม
ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
เดือนละครั้ง มาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๒๑

● ท่านพุทธทาสสร้างผลงานทางธรรมะไว้อย่างมากมาย
มีทั้งที่รวมเล่มเป็นหนังสือและบันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียง

● พร้อมกันนี้ก็ได้ขยายงานที่สวนโมกข์ปัจจุบัน
(ย้ายจากพุมเรียง มาอยู่ที่บริเวณธารน้ำไหล เขาพุทธทอง
เมื่อปีพ.ศ.๒๔๘๗)

ให้เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมและเผยแผ่พระศาสนา
โดยอาศัยธรรมชาติและเลือกใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย

● ท่านได้อุทิศตนเป็นทาสของพระพุทธเจ้า
ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้ทุกคนได้พบกับสันติสุข โลกมีสันติภาพ

ตามปณิธาน ๓ ประการ ที่ท่านตั้งไว้ คือ

๑.พยายามทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนๆ

๒.พยายามทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา

๓.พยายามนำโลกออกมาเสียจากอำนาจของวัตถุนิยม

● จากผลงานของท่านอันเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาและแก่โลก
ยังผลให้สถาบันการศึกษาต่างๆ
ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์แก่ท่าน ดังนี้

๑.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์
แก่ท่านเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๒๒

๒.มหาวิทยาลัยศิลปากร

ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญาและศาสนา
แก่ท่านเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๒๘

๓.มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์ สาขาศึกษาศาสตร์
แก่ท่านเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๘

๔.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์ สาขาครุศาสตร์
แก่ท่านเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๐

๕.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญา
แก่ท่านเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๐

๖.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ถวายปริญญาคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์ สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
แก่ท่านเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๓

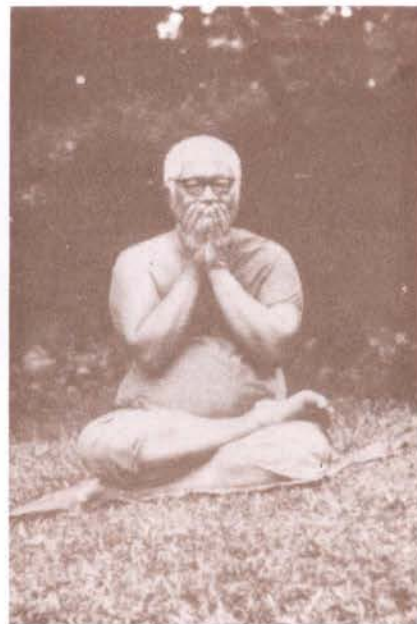
๗.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถวายปริญญาศิลปศาสตรคุณวุฒิปันจติกิตติมศักดิ์
แก่ท่านในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๖

● ท่านพุทธทาสได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นลำดับมา ดังนี้
พ.ศ.๒๔๘๕ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น“พระครูอินทปัญญาจารย์”
พ.ศ.๒๔๙๓ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น“พระอรุณนันทมุนี”
พ.ศ.๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น“พระราชชัชวาล”
พ.ศ.๒๕๑๔ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น“พระเทพวิสุทธิเมธี”
พ.ศ.๒๕๓๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น“พระธรรมโกศาจารย์”

● ท่านพุทธทาสถึงแก่กรรมภาพในวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๖
อายุ ๘๗ ปี พรรษา ๖๗

กลอนปิดทวาร

เปิด-เปิด-เปิด

เปิด-เปิด ๓ : ไช้ร่มแสง แล้พระขรรค์
อ่องศักดิ์ อ่องเนิ่นชาติ ถนิตถนิต
สพธิมาก อ่องเนิ่นชาติ ถนิตถนิต
อ่องวิชัย เปิดศกใจ ไช้ถนิตมา ๑

เปิด-เปิด ๔ : ไช้ฉิ่งเสียง อ่องเนิ่นขรรค์
"หับเช็ดค้ำ" อ่องอ่องไม่ ไช้โลกนลา
ถันถันมี อ่องเนิ่นชาติ เต็มอิตมา
สพธิบังแสง สดุดบูชา สดุดใจ ๑

เปิด-เปิด ๕ : สุนทรา พุทธขรรค์
อ่องวิชัย, อ่องพด ไช้องในลาใน
นฤแกเรื่อ อ่องอ่องได้ วิชาสัจนิ
อ่องอ่องไร อ่องอ่องใจ อ่องอ่องใจ ๑

ปิด-ปิด-ปิด

ปิด-ปิด ๓ : อ่องอ่องอ่อง ไช้เก็ทในลา
อ่องประเทภา แก่สังข์อ่อง อ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง ;

ปิด-ปิด ๔ : อ่องอ่องอ่อง ไช้พ้องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง ;

ปิด-ปิด ๕ : อ่องอ่องอ่อง เก็นใจอ่อง
อ่องอ่องอ่อง, อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง, อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง, อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง
อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง อ่องอ่องอ่อง ๑

พ.อ.อ.อ.อ.

● “พุทธทาส” นามท่านปานขุนเขา
ทว่าเบาสบายอย่างว่างน้าหนัก
และตัวตนของท่านนั้นใหญ่นัก
ใหญ่ด้วยหลักให้สละละตัวตน

● เราต้องรอไม่นานเป็นร้อยปี
จึงจะมีคนอย่างนี้เกิดสักคน
อาจารย์พันปีมีสักคน
อยู่ในโลกแต่หลุดพ้นจากโลกไป
● อยู่ในโลกและได้เข้าใจโลก
อยู่เหนือโศกเหนือสุขเหนือยุคสมัย
จุดประทีปธรรมกระจ่างที่กลางใจ
สว่างไสวสะอาดภพสงบงาม
● ครวยินดีที่ได้เกิดเป็นมนุษย์
ได้พบพุทธศาสน์แพรวพระแก้วสาม
ได้ฟังธรรมจากสวนโมกขพลาราม
ได้เดินตามรอยพระอรियมรรค
● “พุทธทาส” นามท่านปานขุนเขา
ทว่าเบาสบายอย่างว่างน้าหนัก
และตัวตนของท่านนั้นใหญ่นัก
ใหญ่ด้วยหลักให้สละละตัวตน

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

- ปฏิญาณว่าเป็นทาสพระพุทธ
ขณะมนุษย์ตกเป็นทาสกฤตตี
หมุนจักรธรรมทวนกระแสมิคส์ญญี
เพื่อโลกนี้ไม่ไร้แล้งธรรมญาณ
- ยอมเป็นทาสประกาศ้าธรรมโฆษณ์
ต่างพระโอบุษฐ์พระศาสดามาไซซาน
บังอบายเบิกฟ้าพระนิพพาน
ในสังสารศตวรรษนิวเคลียร์
- เป็นหน่อเนื่อนาบุญอันไพศาล
จะเพาะหวานเมล็ดใดไม่มีเสีย
ถึงแก่เฒ่าโรคเรื้อรังอ่อนเพลีย
จิตไม่เปลี่ยนปักใจมุ่งผดุงธรรม ๫

สันติสุข โสภณสิริ

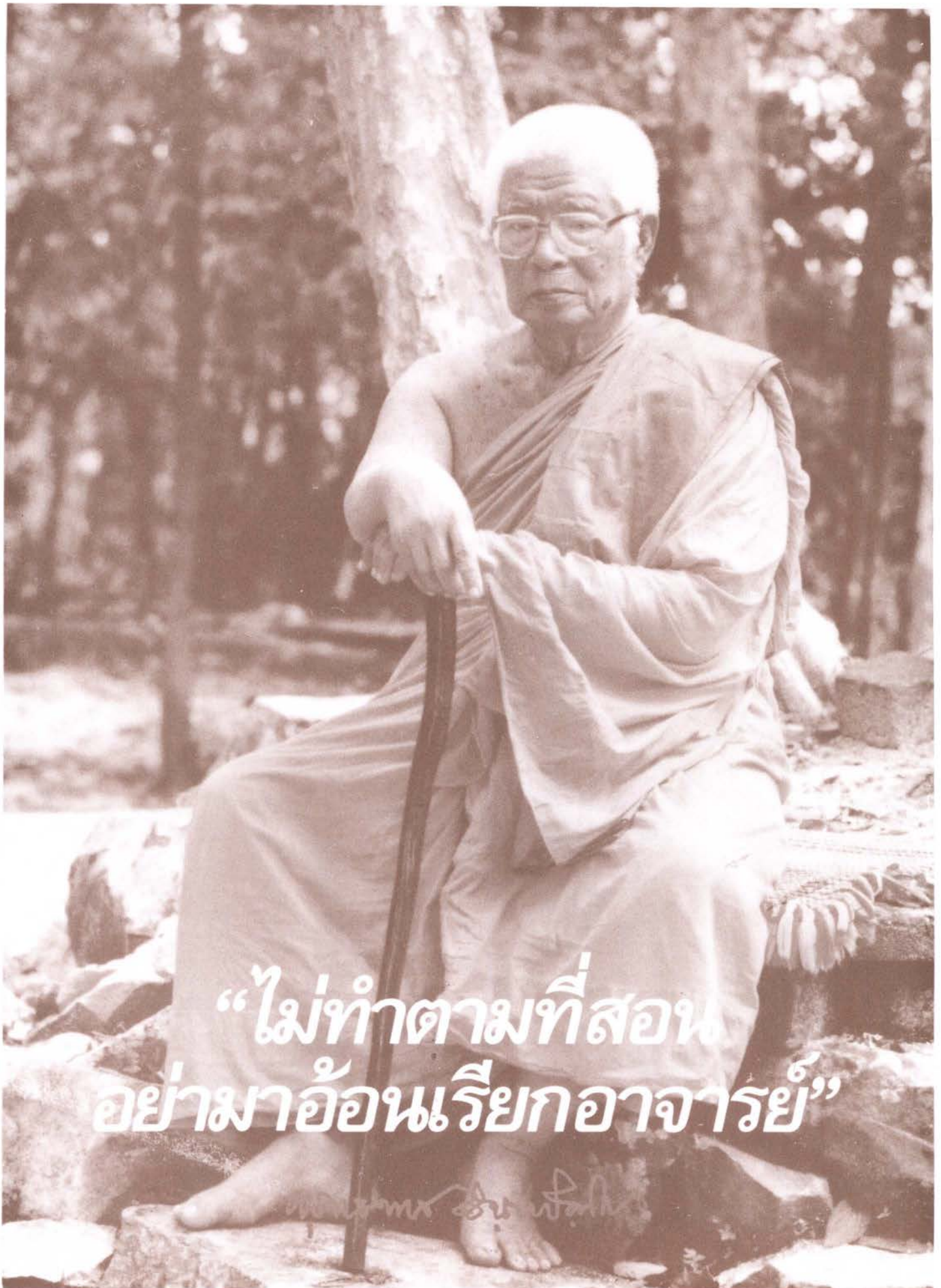

- ๑ ● พุทธกาลนานเนินพัน
สานสืบกระแสพุทธธรรม
สืบศาสน์สู่ศาสน์จำ-
พระเงื่อมพระหนุ่มน้อย
- ๒ ● คือหนึ่ง “พุทธทาส” แท้
คือหนึ่งประทีปธรรมใน
คือสงฆ์หนึ่งสงฆ์ไสว
คือมนุษย์หนึ่งนามกล้า
- ๓ ● ภูติผีวิปริตมล้าง
“ธรรมะไม่คืนมา
พระเงื่อมเชื่อมศาสนา
ประกาศเป็นทาสด้วย
- ๔ ● หมายถึงทาสรับใช้
ปฏิบัติเยี่ยงอย่างสงฆ์
ดำริจะดำรง
แต่หนุ่มจนแก่อ้าง
- ๕ ● ดำเนินสวนโมกข์ไม้
เย็นร่มพระพุทธธรรมใน
คือมหาวิทยาลัย
อบร่ำธรรมแก่กล้า
- ๖ ● แสงธรรมรังับร้อน
หวังโลก-สว่าง,สงบ,เย็น,
สวนโมกข์หนึ่งสวนเป็น
พุทธทาสหนึ่งทาสใช้
- ๗ ● สันติสุขสันติภาพทั้ง
คือยอดปรารถนาประจำ
บำเพ็ญพิริยะนำ
หวังมนุษย์โลกมิแล้ง
- ๘ ● “แปดสิบเจ็ดปี” ดับสิ้น
เหลือแต่กระแสวิญญาน
กราบพระกราบผลงาน
มรดกตกทอดไว้

- ผลัดจนำ
สืบถ้อย
หลักโลก
ประกาศร้อยธรรมกระแส ๫
เที่ยงสมัย
หนึ่งกล้า
ศาสนจักร สยามเอย
ลูกทำกฤตตี ๫
โลกา
โลกม้วย”
ยึดเหนี่ยว โลกเอย
พระพุทธเจ้าคือนาย ๫
พระพุทธองค์
พิสุทธ์สร้าง
ธรรมรัตน์
มุ่งสร้างธรรมสถาน ๫
ร่วมสมัย
ร่วมฟ้า
ชีวิต
แก่ผู้เพียรแสวง ๫
รอนเชิญ
สะอาดได้
สวนโลก
ชีพสร้างสวนสวรรค์ ๫
สันติธรรม
จิตต์แจ้ง
ทางมนุษย์
เหือดแห่งธรรมถวิล ๫
สังขาร
ท่านไซรั
พุทธทาส
ฝากให้โลกถนอม ๫

อังคาร กัลยาณพงศ์

ไพโรจน์ ชาวงาม

“ไม่ทำตามที่สอน
อย่ามาอ่อนเรียกอาจารย์”

หลวงพ่อชา สุภทฺโท

กรรมดี ดีกว่า วัตถุมงคล

กรรมดี ดีกว่า มงคล	สืบสร้าง กุศล
ดีกว่า นิ่งเกล้า ของขลัง	
พระเครื่อง ตะกรุด อุทกัณฑ์	ปลุกเสก แสนนมัง
คาคมั้ง แขนวมั้ง รังรุ้ง	
ชีขลาด หวาดกลัว หัวยุ่ง	กิเลส เต็มพุง
มงคล อะไร ได้คุ้ม	
อันธพาล ซื่อหา มากุม	เป็นเรื่อง อุทลุม
นอนตาย ก่ายเครื่อง รางกอง	
ธรรมะ ต่างหาก เป็นของ	เป็นเครื่อง คุ้มครอง
เพราะว่า เป็นพระ องค์กรจริง	
มีธรรม ฤาณี ไครยง	ไว้ธรรม ผีสิง
ไม่ยิง ก็ตาย เกินตาย	
เหตุ นั้น เราท่าน หลึงชาย	เร่งขวน เร่งขวย
หาธรรม มาเป็น มงคล	
กระทั่ง บรรลุ มรรคผล	หมดตัว หมดตน
พ้นจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย	
บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ใจกาย	อุปัทวะ ทั้งหลาย
ไม่พ้อ ไม่พาน สถานใด	
เหนือโลก เหนือกรรม อำไพ	กิเลส- สวะไหน
ไม่อาจ ย่ำยี บีทา ฯ	

พุทธทาสภิกขุ

เราสร้างดวง อย่าให้ดวงสร้างเรา

เราดี ดีกว่าดวงดี	เพราะคืนนั้นมี-
ที่เรา, ดีกว่าที่ดวง	
ทำดีนั้นแหละเราหวัง	เอาดีทั้งปวง
มาทำให้ดวง มันดี	
ดวงชั่วไม่ได้เลยนี้	ถ้าเราขยันมี
ความดีทำไว้ เป็นคุณ	
อยู่ดี ตายดี เพราะบุญ	ทำไว้เจอจน
ตลอดชีวิตติดมา	
ดวงดีมีอยู่อตรา	ก็เพราะเหตุว่า
เราทำดีเป็น เห็นมั๊ย ?	
เหตุ นั้น เราทำนใดใคร	ทำดีเสมอไป
ดวงดีจักมีสมบรูณ์ ฯ	

ทำดี ดีแล้ว เป็นพร

ทำดี ดีแล้ว เป็นพร ไม่ต้องอ้อนวอน
ขอพร กะใคร ให้กวน
พรที่ ให้กัน ผันผวน เป็นเหมือน ลมหวน
อวลไป อวลมา อย่าหลง
พรทำ ดีเอง มั่นคง วันคืน ยืนยง
ชื่อตรง ต่อผู้ รู้ทำ
อยากกรวย ด้วยพร เพียรบำ-เพ็ญบุญ กุศลนำ
ให้ถูก ให้พอ ต่อตน
ทุกคน เกิดมา เป็นคน ชั่วดี มีจน
เป็นผล แห่งกรรม ทำเอง
ถือธรรม เชื่อกรรม ยำเริง บาปชั่ว กลัวเกรง
ทำแต่ กรรมดี ทวีพร ฯ

พุทธทาสภิกขุ

พุทธธรรมอำนวยการ

ขออวยพร วอนอ้ำง คุณพระพุทธร
ได้ปกป้อง ผองมนุษย์ โสภกษัย
ขออ้ำงคุณ พระธรรม อันอ้ำไพ
ช่วยคุ้มสัตว์ ทั่วไป ไรโรคา

ดอกเอัย เจ้าดอกปัญญา
ธรรมศาสตร์า เช่นหม่ากิลสเอัย ๗

ขออวยพร วอนอ้ำง คุณพระสงฆ์
ช่วยชำระ สุขสันต์ กันทั่วหน้า
ชำระร้อง ล้ำนำ พรำภาวนา
ทั่วโลกา สิ้นทุกข์ ผาสูกเอัย ๗

ดอกเอัย เจ้าดอกอนัตตา
เคียงคู่ปัญญา รุดหน้าไปนิพพานเอัย ๗

พินัยกรรม

ของพุทธทาสภิกขุ

วัดธวามนาโหล ส่วนโมกขพลาาราม
อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2536

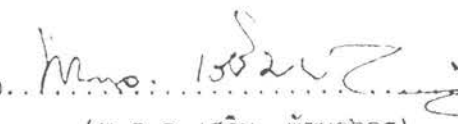
พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ อินทปัญโญ ทาพินัยกรรมฉบับนี้ เพื่อให้
เป็นไปตามพระอริยวินัย ในเรื่องการจัดการศพให้เป็นไปตามธรรมคาที่สุต ดังต่อไปนี้

1. ให้พระครูปลัดศีลวัฒน์ (โพธิ์ จันทสโร) เป็นผู้จัดการศพของข้าพเจ้า หาก
พระครูปลัดศีลวัฒน์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุอันใด ให้พระครูปลัดศีลวัฒน์
ตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน.
2. ให้ละเว้นการขอพระราชทานโกฐ และทาพิธีอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ใน
พินัยกรรมนี้
3. ให้เก็บศพในโลง ปิดมิดชิด และละเว้นการเปิดดู ละเว้นพิธีรดน้ำศพ
ละเว้นการฉีกยาศพ ละเว้นพิธีสวดศพ
4. ให้เผาศพในสามเดือน หรือถ้าจำเป็นก็ไม่เกินหนึ่งปี โดยจัดการอย่างง่าย
ที่สุด ไม่จัดงานพิธี ให้เผาศพในบริเวณเขาพุทธทอง โดยปักเสาสี่มุมและคาดผ้าขาวเป็น
เขตแดนเท่านั้น มิให้สร้างเป็นลักษณะอื่นยิ่งไปกว่านี้ กระจุกทั้งหมดให้นำไปเก็บไว้ในที่ที่
ทำไว้ในศาลาธรรมโฆษณ์แห่งเดียว และเสيمينต์ทับ สำหรับถ้ำนั้นให้แบ่งเป็นสามส่วน
นำไปโปรยที่ช่องอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่ง ที่ต้นแม่น้ำตาปี
เขาสก อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่ง และนำไปเก็บไว้บนเขาประสงค์
อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อีกส่วนหนึ่ง
5. ให้จัดการศพของข้าพเจ้าตามที่ได้สั่งไว้ในพินัยกรรมนี้ มิให้จัดการอย่างอื่น
นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนี้

ข้าพเจ้าได้ลงชื่อในพินัยกรรมต่อหน้าพยานข้างล่างนี้

ลงชื่อ..... ผู้ทำพินัยกรรม
(พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ อินทปัญโญ)

ลงชื่อ..... พยาน
(นายจิตติ ตึงศักดิ์)

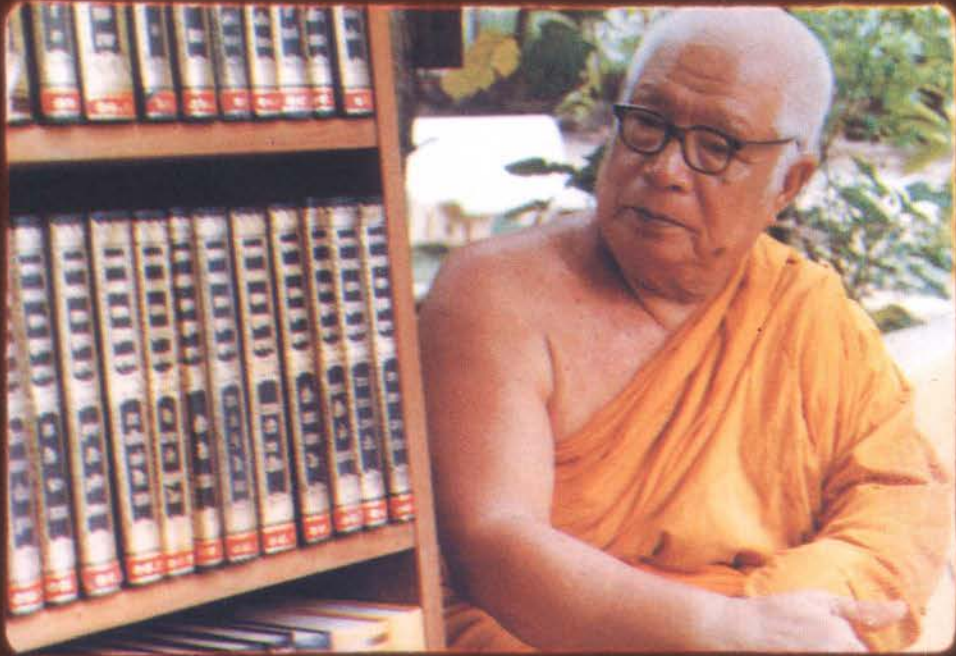

ลงชื่อ..... พยาน
(พ.ต.อ. เสริม พัดนการจ)

ลงชื่อ..... พยาน
(นายแพทย์วิจารณ์ พานิช)

ลงชื่อ..... ผู้เขียนหรือผู้พิมพ์
(พระพรเทพ ฐิตปัญโญ)

มรดกที่ขอฝากไว้

มรดกที่ขอฝากไว้ คือ วิชาเรื่อง ส่วน ตัว นี้
หัวใจจ-ได้รับทราบของต่อม จากผู้ที่หัวใจ-สืบ
เอาบุญของบ้านพญาวัว ๑๓๕๔๕ มีนบุรี กรุงเทพฯ.

พุทธทาส อินทปัญโญ

- พุทธทาสจักอยู่ไปไม่มีตาย
แม้ร่างกายจะดับไปไม่ฟังเสียง
ร่างกายเป็นร่างกายไปไม่ลำเอียง
นั่นเป็นเพียงสิ่งเปลี่ยนไปในเวลา
- พุทธทาสคงอยู่ไปไม่มีตาย
ถึงดีร้ายก็จะอยู่คู่ศาสนา
สมกับมอบกายใจรับใช้มา
ตามบัญญัติของพระพุทธไม่หยุดเลย
- พุทธทาสยังอยู่ไปไม่มีตาย
อยู่รับใช้เพื่อนมนุษย์ไม่หยุดเฉย
ด้วยธรรมโฆษณ์ตามที่วางไว้อย่างเคย
ไอ้เพื่อนเอ๋ยมองเห็นไหมอะไรตาย ฯ
- แม้ฉันตายกายกลับไปหมดแล้ว
แต่เสียงสั่งยังแจ้วแว่วหูสทหาย
ว่าเคยพลอดกันอย่างไรไม่เสื่อมคลาย
ก็เหมือนฉันไม่ตายกายธรรมยัง
- ทำกับฉันอย่างกะฉันนั้นไม่ตาย
ยังอยู่กับท่านทั้งหลายอย่างหนหลัง
มีอะไรมาเขี่ยไค้ให้กันฟัง
เหมือนฉันนั่งร่วมด้วยช่วยชี้แจง
- ทำกับฉันอย่างกะฉันไม่ตายเกิด
ย่อมจะเกิดผลสนองหลายแขนง
ทุกวินาทีตสนทนาอย่าเลิกแล้ง
ทำให้แจ่งที่สุดได้เลิกตายกัน ฯ